

Terezínská iniciativa

28

ČASOPIS MEZINÁRODNÍHO SDRUŽENÍ

květen 2004

Den sněmu Terezínské iniciativy není obyčejným dnem. Pro většinu z nás je to den sváteční, těšíme se na něj, je to vlastně jakási společenská událost. Setkáme se s mnoha přáteli a známými, lépe se oblékneme – a na toto setkání přicházíme vždycky včas. Na místě samém běží všechno jak na drátku – dokonale připravená prezentace, sál, občerstvení a všechno ostatní. Sotva si uvědomujeme, kolik namáhavé a odpovědné práce se za vším skrývá – poděkování předsedkyně Dagmar Lieblové, vyslovené na adresu oběma pracovním kanceláře, je zcela na místě. Nemluvě o členech předsednictva TI, kteří připravili vlastní obsah sněmu – zprávy o činnosti předsednictva, o hospodaření, revizní činnosti, návrh na změnu stanov a další. Zaslouží si naše poděkování.

Předsedkyně Dagmar Lieblová zahájila letošní sněm, uvítala členy i hosty, mezi jinými i ty, kdo za námi vážili cestu nejdelší, japonské filmaře, kteří natáčejí film o chlapeckém časopise Vedem. Navržený program byl schválen, všechny zprávy předneseny a jsou v plném znění otištěny v tomto čísle. Až na jednu výjimku by se dalo říci, že jsou to „zprávy povinné“, představenstvo takto svým členům každoročně skládá účty ze své činnosti a hospodaření. Návrh změny stanov je spíše výjimečný, naposledy jsme je projednávali a upravili v roce 1997, kdy jsme se rozhodli rozšířit možnost členství v Terezínské iniciativě. Kromě bývalých vězňů terezínského a lodžského ghetta se po této změně mohli stát členy TI také „vězni jiných koncentračních táborů a vězeňských zařízení“ i „rodinní příslušníci těchto osob“. Nynější návrh změny vychází ze současné situace, respektuje náš věk a zdravotní stav. Jednak při úpravě počtu místopředsedů, který byl v dosavadních stanovách omezen na dva, tak zejména v otevření možnosti členství i pro třetí, případně další generaci. Přítomní členové návrh bez připomínek schválili.

V další části účastníkům sněmu připomeneme a nepřítomné chceme informovat o obsahu diskusních příspěvků členů i hostů, které byly na sněmu předneseny. Kdo se sněmu zúčastnil, nemohl nezaznamenat, že i jeho se dotkla předvolební atmosféra v pražské Židovské obci.

Předseda Židovské obce Praha ing. Tomáš Jelínek ocenil dosavadní velmi dobrou spolupráci mezi TI a ŽOP, která začala již v 90. letech. Zdůraznil význam výchovy mládeže,

zejména s ohledem na řadu českých překladů literatury popírající holocaust, jež se v loňském roce objevila na našem knižním trhu, a upozornil při tom na význam svědectví naší generace, která holocaust prožila. Vyzvedl činnost Památníku Terezín, který se této problematice věnuje a zařadil ji i do programu vzdělávání učitelů.

V další části projevu seznámil přítomné se sociálními projekty ŽOP, určenými všem členům Terezínské iniciativy, bez ohledu na členství v židovské obci, především s výstavbou Hagiboru jako domova seniorů. Informoval o postupu projektu a o finanční náročnosti jeho realizace. (Viz strana 8 tohoto čísla – pozn. redakce).

NÁŠ LETOŠNÍ SNĚM

Ředitel Židovského muzea v Praze dr. Leo Pavlát nás v obsáhlé zprávě seznámil

s bohatou činností tohoto zařízení, které díky vysoké návštěvnosti, až půl milionu lidí ročně, působí na širokou veřejnost našich a zejména zahraničních hostů. Informoval o existenci a činnosti oddělení holocaustu, které shromažďuje a zpracovává fotografie a dokumenty vztahující se k šoa. Ze svých materiálů připravilo i dvě významné výstavy: *Umlčené tóny – život a dílo českých židovských umělců Gideona Kleina a Egona Leděče* a především výstavu *Nalezené tváře – vzpomínka na oběti holocaustu*. Této výstavě předcházela sběr dokumentů a fotografií mezi širokou veřejností, jehož odezva a výsledky byly ohromující. Do sběru se zapojilo více než 500 lidí, od nichž muzeum získalo i velmi vzácné a výjimečné doklady a fotografie. Seznámení s konkrétními osobami i jejich tvářemi a osudy je jedním z nejpůsobivějších prostředků pro pochopení židovského utrpení za druhé světové války.

Ředitel muzea dále upozornil na činnost Vzdělávacího a kulturního centra Židovského muzea, které spolupracuje s Památníkem Terezín na projektu *Jak učit o holocaustu*, jehož se zúčastnilo již na 800 českých pedagogů. V součinnosti s pedagogickými pracovišti a mimopražskými židovskými obcemi připravilo čtyřdílný cyklus *Židovské dějiny, tradice, kultura, výchova k toleranci*. Ve své činnosti se zaměřuje jak na starší děti, tak i na ty nejmenší z prvních a druhých tříd. Všechny tyto děti jsou do vzdělávacího projektu také aktivně zapojeny. (Viz strana 9 tohoto čísla – pozn. redakce).

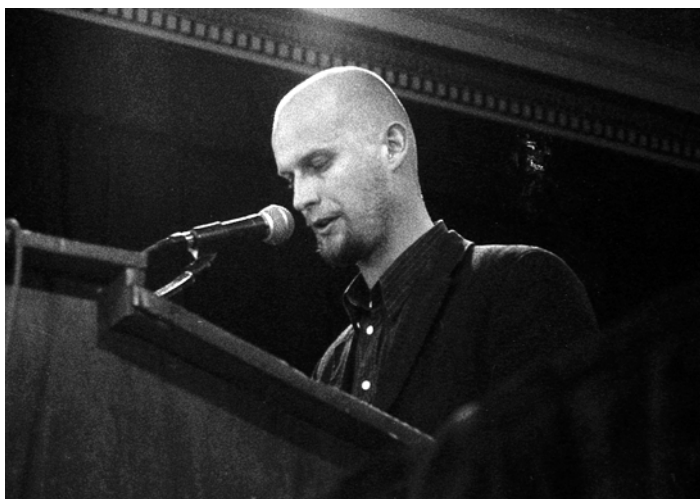
Zcela novou a překvapivou informací bylo pro nás sdělení, jak vysokými částkami Židovské muzeum svým nájemem za objekty přispívá k činnosti ŽO Praha. ▶

Michaela Vidláková se ve svém příspěvku věnovala výhradně problematice nastávajících voleb v Židovské obci Praha. Upozornila na to, že základním rozporem není rozdě-

lení na pobožné a nepobožné, jejichž zástupci jsou na obou stranách. Ohradila se proti programu Koalice za demokratickou obec, neboť Židovská obec v Praze byla i předtím demokratická. Kritizovala zneužití databáze ŽOP při rozeslání brožury koalice. Poukázala na střet zájmů u dvou kandidátů, spojených s firmou, která je nájemkyní objektu ŽOP a již delší dobu s ní má neshody kvůli výši nájmu. V závěru vyjmenovala členy TI, kteří jsou kandidáty do reprezentace ŽOP.

Petr Larva ze Středočeské kolonie současného umění v Terezíně nám podal zevrubnou informaci o činnosti této organizace, známé pod zkratkou MECCA, podle počátečních písmen jejího anglického názvu.

Pozval nás na první dramatizaci díla Viktora Emanuela Frankla – *Gabriel Lion*. Představení je spojením tance, mluveného slova, hudební mixáže a hry světél, které MECCA připravila u příležitosti Terezínské tryzny 16. května t.r.

Kolonie organizuje mezinárodní pracovní setkání, symposia, koncerty, výstavy a tvůrčí pobyty umělců, studentů uměleckých škol i jejich absolventů v Terezíně. Základním motivem pro tuto činnost je NEZAPOMENOUT! Každoročně pořádá v Terezíně festivaly s dílnami fotografie, skla, designu, architektury či divadla. Letošní festival se koná pod

titulem *Odlíšnost budí nenávisť* a je pořádán ve spolupráci s Amnesty International. MECCA založila a provozuje také filmový festival *Fort film*, jehož současným prezidentem je Tomáš Töpfer.

Zuzana Podmelová upozornila na narůstající antisemitismus u nás i v Německu. Poděkovala Tomáši Jelínkovi „za všechno, co pro nás udělal“, a zejména za přípravu výstavby Hagiboru. Poděkovala také řediteli Židovského muzea dr. Pavlátovi za to, co z muzea učinil. Připomněla projekt *Zmizelí sousedé*, v němž se děti samy zapojují do bádání a poznávání židovských osudů.

Oldřich Stránský (SOPVP) mimo jiné s politováním reagoval na informaci Dagmar Lieblové, že Terezínská iniciativa chce zůstat neutrální vůči oběma organizacím bývalých vězňů, které se rozdělily, a s žádnou z nich nebude uzavírat písemnou smlouvu o spolupráci.

Richard Svoboda informoval o znovuvybudovaném památníku sedmnácti vězňům tábora Schwarzheide, kteří byli 6. května 1945 zavražděni v České Lípě a zahrabáni do pískové jámy v lese u obce Sosnová. V říjnu 1946 byla jejich těla exhumována a pohřbena na novém židovském hřbitově v České Lípě, avšak v roce 1978 byl památník spolu s celým židovským hřbitovem správou města zrušen. Obnovený památník byl v České Lípě odhalen 6. května t.r., ve výroční den smrti vězňů. (Viz strana 13 tohoto čísla – pozn. redakce). Richard Svoboda pak přečetl jména všech sedmnácti obětí.

Dr. Ludmila Chládková, vedoucí vzdělávacího oddělení Památníku Tereziín, které s námi už mnoho let velmi účinně spolupracuje, poděkovala Tereziínské iniciativě za finanční podporu školním zájezdům, jimž hradí dopravu do Tereziína, a také všem členům Tereziínské iniciativy, kteří se zúčastňují seminářů, přednášek i vzdělávacích pobytů v Tereziíně a svou přítomností jim dodávají punc věrohodnosti. (Viz strana 10 tohoto čísla – pozn. redakce).

Eva Herrmannová upozornila na ojedinělý koncert kvarteta ruských židovských hudebníků Chagall, kteří žijí a působí v německém Frankfurtu nad Mohanem. Koncert se bude konat v sobotu 8. května v Tereziíně a pro zájemce bude připraven zvláštní autobus. (Viz strana 13 tohoto čísla – pozn. redakce).

František Banyai – představitel druhé generace, uvítal změnu stanov Tereziínské iniciativy, která dává možnost členství i příslušníkům třetí generace. Představil se účastníkům a nabídl Tereziínské iniciativě svou pomoc. (Viz strana 10 tohoto čísla – pozn. redakce).

☆ ☆ ☆

Z diskusních příspěvků jsme vyňali a na tomto místě uvádíme celý příspěvek **dr. Martina Thiela**, jenž informuje o stavu projektu „Ghetto Rente“: „Dobrý den, vážené dámy, vážení pánové. Moje jméno je Martin Thiel, jsem advokátem Česko – německého fondu budoucnosti a vedoucím projektu „Ghetto Rente“, který je financován z prostředků České rady obětí nacismu. Úkolem tohoto projektu bylo zpočátku pomá-

hat při vyplňování dotazníků pro Landesversicherungsanstalt v Landshutu. Tento úkol jsme splnili, většina žádostí už byla podána, celkem jich do Landshutu došlo asi 800. Vyskytují se však stále ještě některé spíše právnícké problémy, proč vlastně ještě nikdo nic nedostal. Největší problém, jak se dnes ukazuje, je osvědčení podle paragrafu 255. Německá strana považuje toto osvědčení za důvod pro odmítnutí nároku. Tvrdí, že dvěstěpětadesátka má vliv na český důchod a tím je vlastně vyloučen německý důchod. Prostřednictvím advokátní poradny Thiel a Strünk v Düsseldorfu, Landesversicherungsanstalt v Landshutu, bylo dohodnuto, že již nebudou rozhodovat negativně, že se počká na dva soudní případy, které by měly být příští měsíc zahájeny v Landshutu. Tyto dva

případy budou projednány a jejich cílem je dokázat, že dvěstěpětadesátka není oprávněným důvodem pro odmítnutí důchodu. Jen za předpokladu, že tohle projde, mohou být žádosti schváleny a vy jako žadatelé máte šanci na obdržení tohoto důchodu. To budou dvě osudové žaloby, my jsme k tomu přidali ještě třetí případ, který dle našeho názoru je nejlepší, protože má nejlepší doklady. Bohužel vám ještě musím říci, že vlastně jediným důvodem, proč to nedostáváte, je právě ta dvěstěpětadesátka, kterou asi 99 % z vás vlastní. To je situace, jež nyní nastala. Příští měsíc zahájíme žaloby a budu Tereziínskou iniciativu dále informovat o vývoji situace.“

Seznámili jsme vás v podstatě s hlavními body všech přednesených diskusních příspěvků. Je škoda, že mezi nimi nebyl ani jediný, který by reagoval na přednesené nebo v našem časopise předem otištěné zprávy téměř ze všech oblastí působení Tereziínské iniciativy. Předsednictvo a jeho členové se věnují mnoha činnostem, z nichž jedna z nejdůležitějších a nejpracnějších je sociální péče o naše členy. Sotva si někdo dokáže představit, jakého obrovského úsilí je třeba k tomu, aby tato činnost probíhala pravidelně a tak, jak ji znáte a mnozí využíváte. Získat prostředky z příslušných grantů znamená pochopitelně přesné výčty vynaložených peněz, ale zejména opakované žádosti a urgencye i další a další připomínky, samozřejmě v angličtině. Bez pomoci Židovské obce v Praze by se již několikrát musela tato naše zdánlivě samozřejmá činnost zastavit. Také v kulturní oblasti je náš život poměrně bohatý, několikrát do roka pořádá TI zajímavá a umělecky hodnotná představení, a odehrávají-li se v Tereziíně, je to většinou i s dopravou. To jsou jen namátkově vybrané aktivity a chceme jen doufat, že absence jakékoli připomínky, návrhu, nápadu či jenom souhlasu znamená, že jste s touto činností spokojeni.

☆ ☆ ☆

K našim kulturním aktivitám patřila i návštěva divadelního představení *Howard Katz* ve Vinohradském divadle. Nelze nepoděkovat Evě Herrmannové, která svým šarmem a argumentací přesvědčila vedení divadla natolik, že hru, derniéru, nasadilo právě na 15. dubna, tedy na den konání našeho sněmu. Někomu se líbila, jinému méně, jak už to v životě bývá, k nespokojenosti přispěla však zřejmě i notoricky známá špatná akustika v tomto divadle.

Anna Lorencová

O ČINNOSTI PŘEDSEDNICTVA TEREZÍNSKÉ INICIATIVY V ROCE 2003

Dagmar Lieblová

Předkládáme vám zprávu o činnosti PTI za uplynulý rok. Úvodem připomenu usnesení loňského sněmu. Kromě toho, že v něm byl vyjádřen souhlas se zprávami přednesenými na sněmu a s návrhem, aby předsednictvo i revizní komise byly voleny na dva roky, bylo předsednictvu uloženo, „aby v nadcházejícím volebním období nadále pokračovalo v činnostech uvedených ve zprávách přednesených na sněmu“. Dále bylo předsednictvu PTI pověřeno napsat dopis předsedkyni ČSBS

jak tato pomoc probíhá, jste si jistě přečetli. Chtěla bych jenom doplnit, že průběžné vyplácení příspěvků bylo čas od času možné jen díky finanční půjčce ŽOP, protože prostředky od Claims Conference docházejí zpravidla opožděně. Ale hlavně by vyplácení příspěvků nebylo možné bez práce sociálního oddělení, jmenovitě paní Zlaty Kopecové, která vzorně vede celou agendu a již za to patří náš dík.

• Vydáme 2 až 3 čísla časopisu Terezínská iniciativa.

Od loňského sněmu vyšla tři čísla časopisu.

se uskutečnilo a následovalo představení hry Esther v podání studentů brněnské konzervatoře.

• 8. března 2004 vzpomeneme osudu zářijového transportu.

Letošní 60. výročí jsme připomněli jednak tryznou v Pinkasově synagoze v neděli 7. března, a 8. března vzpomínkovým odpolednem v Terezíně. Památník Terezín připravil na tento den vernisáž výstavy o rodinném táboře. Zahajovací projev přednesl člen předsednictva TI, jeden z „Birkenau Boys“, Pavel Werner. Poté se na půdě Magdeburských kasáren konal koncert norské zpěvačky Bente Kahan. Mimo jiné zpívala zhudebněné básně Ilse Weberové napsané v Terezíně. Na toto odpoledne vypravila TI do Terezína autobus a mikrobuse.

Souhrnně můžeme tedy říci, že jsme loňské úkoly splnili. Tím ovšem není činnost PTI zdaleka vyčerpána.

•••

Předsednictvo se schází už několik let pravidelně, obvykle každé třetí úterý v měsíci, s výjimkou července a srpna. Mezi schůzemi předsednictva se začátkem měsíce, a to i během léta, schází výkonný výbor. Účast členů na schůzích je slušná, řekla bych přiměřená možnostem, věku a zdravotnímu stavu. Složení předsednictva se od minulého roku nezměnilo, a protože jsme ho loni zvolili na dva roky, doufám, že se nezmění ani nadále, že všichni budeme moci tuto dobrovolnou činnost vykonávat jako dosud, i přes zdravotní a jiné problémy.

A čím jsme se tedy ještě v uplynulém roce zabývali.

Brzy po loňském sněmu jsme začali pomáhat s vyplňováním dotazníků k žádostem o německou penzi za práci v ghettu všem, kdo o to projeví zájem. Bylo to dost náročné, ale zvládli jsme to ve stanovené době.

V květnu jsme vypravili autobus do Terezína a zúčastnili se tryzny na Národním hřbitově.

Ve snaze získat další, a to hlavně mladší spolupracovníky pro činnost v různých komisích, rozhodlo PTI uspořádat setkání 2. a 3. generace. Schůzka se uskutečnila v listopadu a bylo to setkání

A. Dvořákové. Dopis jsme napsali, odeslali a text uveřejnili v 25. čísle našeho časopisu z května 2003. Pro svou činnost jsme si loni stanovili tyto úkoly:

• I v příštím školním roce 2003/2004 budeme dosavadním způsobem finančně podporovat školní zájezdy do Terezína a při jejich programu spolupracovat se vzdělávacím oddělením Památníku.

O plnění tohoto úkolu je v posledním čísle časopisu zpráva výchovné komise; dočetli jste se v ní, že jsme pro nedostatek prostředků museli financování trochu upravit. A hledáme další zdroje, abychom podporu nemuseli omezit ještě více.

• Doufáme, že budeme moci z prostředků od Claims Conference poskytovat i nadále pomoc přeživším holocaust.

Poměrně podrobnou zprávu o tom,

• Jako každý rok i letos se podílíme na přípravě květnové tryzny v Terezíně a účastníme se jí.

Květnové tryzny mají mnohaletou tradici, konala se loňská a už se připravuje letošní.

• 23. září uspořádáme zájezd do Terezína u příležitosti 60. výročí terezínské premiéry Brundibára a popřípadě během roku další zájezd podle zájmu členstva.

Odpoledne s Brundibárem bylo skutečně nezapomenutelným zážitkem pro všechny, kdo se ho zúčastnili. Ostatní si mohli podrobnosti přečíst v 26. čísle časopisu.

• Vřijnu se opět sejdem u pamětní desky v Holešovicích a uspořádáme setkání (pražských) členů TI s kulturním programem.

Setkání u Parkhotelu v Holešovicích

milé a užitečné. Zúčastnilo se ho deset potomků přeživších, z toho se šest přihlásilo k práci v různých komisích. To je jistě potěšitelné. Kromě toho se nám podařilo mimo tuto schůzku získat dva (už postarší) příslušníky 2. generace, jednoho jako právního poradce a druhého jako člena finanční komise.

● ● ●

V uplynulém období se PTI muselo zabývat situací, která vznikla ve Sdružení osvobozených politických vězňů. Pokusím se krátce shrnout náš postoj. Před rozkolem v tomto sdružení byla TI považována za jednu z historických skupin. Od kdy to bylo a jak k tomu došlo, se už dnes nedá zjistit, ale bylo tomu tak po řadu let. Počtem svých členů byla TI skupinou největší. Poté, co se SOPVP rozdělilo, dospělo PTI po důkladném zvažování všech možností k tomuto rozhodnutí:

Jako sdružení s vlastní právní subjektivitou je TI vždy ochotna ke spolupráci s jinými organizacemi na konkrétních akcích, které jsou v souladu s jejich cíli zakotvenými ve stanovách. TI však nebude kolektivním členem, tedy historickou skupinou, ani jednoho ze Sdružení, neúčastní se voleb do jejich orgánů a uzavírání všeobecných smluv o spolupráci považuje za předčasnou.

Hovořím tady o TI – MTS jako celku. Jednotliví členové TI mohou být samozřejmě členy a funkcionáři jakékoliv organizace podle svého názoru a přesvědčení.

● ● ●

V letošním roce se v Česku poprvé připomínal 27. leden jako Den obětí nacismu. Při této příležitosti se konalo ve Státní opeře Tereziánské oratorium. TI byla jedním ze spolupřátelů. Díky organizačním schopnostem členky PTI Evy Herrmannové se toto představení, kterého se jistě většina z vás zúčastnila, mohlo konat právě ve Státní opeře.

● ● ●

Do činnosti PTI za uplynulý rok je třeba zařadit i přípravu dnešního sněmu. V minulých letech byl součástí sněmu vždy také kulturní program. Někdo s ním byl spokojený, někdo ne. Zvažovali jsme různé možnosti a nakonec rozhodli, že na letošním sněmu kulturní program nebude, abychom měli více

času a mohli si mezi sebou popovídat. Místo kulturního programu jsme opatřili vstupenky na dnešní představení ve Vinohradském divadle. Bylo to možné díky daru, který jsme před časem obdrželi od zahraničního dárcce. Ten si přál, aby byly tyto finanční prostředky pojmenovány *Fond Roberta Zelenky* a aby z něj byl poskytován příspěvek členům TI na něco, co by jim působilo radost, co by si sami případně nemohli dopřát. Členky Poradního výboru přeživších holocaust napadlo, že bychom mohli pro členy TI zakoupit předplatné do divadla. Tuto možnost využili naši členové v Ostravě, Brno o naši nabídku neprojevoval zájem. PTI usoudilo, že by bylo dost obtížné organizovat v Praze půjčování permanentek a rozhodlo, že místo toho zakoupíme lístky do Vinohradského divadla na hru Howard Katz. Je opět zásluhou Evy Herrmannové, že se představení koná právě dnes.

Ve zprávách o činnosti předsednictva informujeme pravidelně o stycích TI se zahraničím. Kontakty s našimi zahraničními členy udržujeme zasíláním každého čísla časopisu. To je však dost nákladné. Proto jsme se obrátili na zahraniční členy s dotazem, zda mají skutečně o časopis zájem, a požádali je o příspěvek na poštovné. Nějaký výsledek tento dopis měl, dostali jsme nejruznější částky, od 50 Kč ze Švýcarska po 50 USD ze Spojených států. Ti, kdo se ozvali, dostávají časopis dále, ostatní jsme prozatím ze seznamu vyškrtli. Podle dopisů, které přišly, je vidět, že časopis má i u zahraničních členů pozitivní ohlas. (K popularitě časopisu v zahraničí by přispělo, kdyby bylo na internetu připojeno anglické resumé.)

Jako v minulých letech se i loni na nás obracela, zejména prostřednictvím elektronické pošty, řada lidí ze zahraničí s různými dotazy. Zmiňovala jsem se o tom už v loňské zprávě. Buď se chtějí dozvědět něco o osudu svých příbuzných, kteří prošli Terezínem, nebo hledají pamětníky, kteří by jim mohli být nápomocni při psaní všelijakých prací o holocaustu, od školních referátů až po romány. Takovéto dotazy pochopitelně vyžadují často poměrně podrobnou odpověď, někdy se rozvine i delší e-mailová korespondence, která však

zpravidla končí informací z naší strany. Že by se tazatel pak ještě ozval, se stává zřídka, spíš se ozve, když potřebuje po čase vědět něco dalšího.

Pokračují naše dlouholeté kontakty se zahraničními organizacemi přátel a podporovatelů Terezína, jako je zejména *Niedersächsischer Verein zur Förderung von Theresienstadt*. Tento spolek zorganizoval v loňském roce akci *Růže pro Terezín*, při které zakoupil a pak zasadil růže na Národním hřbitově v Terezíně, místo těch, které byly poničeny povodní. Místopředsedkyně spolku se v říjnu účastnila pamětní slavnosti u Parkhotelu a já jsem byla letos opět pozvána na jejich výroční zasedání. Další organizace, se kterými máme kontakty, jsou *Brandenburger Verein zur Förderung von Theresienstadt*, *Stiftungsfond Hans Krása*, *Aktion Sühnezeichen* aj. Aktivní je společnost našich přátel na Dálném východě, kterou v Tokiu založila Sachiko Hayashi. Ta uspořádala už několik akcí na naši podporu, v těchto dnech se má v Tokiu uskutečnit koncert z děl tereziánských skladatelů. A ona je i iniciátorkou filmu o časopisu *Vedem*, ve kterém budou záběry dnes tady natočené.

V loňském roce byla v Terezíně odhalena pamětní deska na domě, kde bydleli v ghettu Dánové. Na tuto slavnost přijela početná skupina z Dánska. Sešla jsem se s nimi, vyměnili jsme si adresy, ale zatím to tím skončilo.

Naši členové se zúčastňují besed na zahraničních (zejména německých) školách, jsou zváni jako pamětníci u příležitosti vzpomínkových dnů apod. Podobně působí i někteří naši zahraniční členové v USA i jinde.

K důležitým zahraničním stykům patří kontakty s Claims Conference. Už jsem se zmínila krátce o grantu na zdravotní fond. Máme ho přislíbený i na letošní rok. Kromě toho můžeme poskytovat pomoc v případech, kdy se přeživší holocaust dostanou do tísnivé, až neřešitelné životní situace. Finanční pomoc Claims Conference je pro nás velice významná. Jedině s ní totiž můžeme vyplácet příspěvky ze zdravotního fondu na léky, zdravotní pomůcky apod. Tuto pomoc přeživším holocaust poskytuje Claims Conference již několik let. Neprobíhá to ovšem samočinně. Je s tím spojeno podávání pravidelných ►

zpráv a žádostí. Korespondence s pracovníky CC a zejména se zástupcem Jointu v Paříži p. Bar-Chaimem probíhá e-mailem, faxem, obyčejnou poštou, leckdy je třeba i telefonovat.

Korespondenci se zahraničím vedeme v současnosti vůbec převážně pomocí elektronické pošty. Vyřizuje ji zpravidla předsedkyně přímo ze svého počítače doma i v účinné spolupráci se sekretářkou, která také přijímá a odesílá e-maily i faxy.

A jaké jsou naše záměry pro tento rok?

- I ve školním roce 2004/05 budeme dle možností podporovat školní zájezdy do Terezína, při jejich programu spolupracovat se vzdělávacím oddělením Památníku a pokusíme se pro tento účel hledat nové finanční zdroje.
- Pokud dostaneme prostředky od Claims Conference, budeme i nadále poskytovat pomoc přeživším holocaustu.
- Vydáme 2 až 3 čísla časopisu Tereziánská iniciativa.
- Jako každý rok i letos se budeme podílet na přípravě květnové tržny v Tereziánské a zúčastníme se jí.
- V říjnu se opět sejdeme u pamětní desky v Holešovicích a uspořádáme setkání (pražských) členů TI s kulturním programem.
- Účastníme se příprav k oslavám 60. výročí osvobození Terezína a dalších KT.
- 8. března 2005 vzpomeneme osudu zářijového transportu.

Tolik tedy k činnosti PTI. Připomínky k ní byste měli, jako nejvyšší orgán našeho Sdružení, vyjádřit v diskusi vy. Já bych ráda závěrem vyslovila díky: členům předsednictva za to, co za uplynulý rok vykonali, za to, že vše probíhalo v přátelském duchu, že se každý dle svých možností a sil práce zúčastňoval. Ať už to bylo v sociální, finanční, kulturní, vzdělávací komisi, redakční radě nebo při jednotlivých úkolech. Zvláštní dík za práci patří Poradnímu výboru přeživších holocaustu, který jsme před časem ustavili podle pokynu CC. Tento výbor se podle potřeby schází a uvážlivě řeší případy, kdy je možno v rámci Programu naléhavě pomoci poskytnout finanční příspěvek

přeživším holocaust v obtížných životních situacích. Jmenovitě děkuji za práci naší kanceláři, bez Marty Jodasové a Mileny Procházkové by TI obtížně fungovala. Za vstřícné postoje bych ráda poděkovala FŽO a ŽOP. Jsme vděční, že nám obec refunduje nájemné, které platíme za naši kancelář v Jáchymově ulici, to je skutečná pomoc našemu rozpočtu.

Doufám, že dobré vztahy, které se během let vytvořily, ať už jde o obec, federaci, Památník Terezín, Institut TI a další, zůstanou zachovány i nadále, protože jenom tak můžeme plnit úkoly, které nám ukládají naše stanovy.

Na závěr bych ráda popřála všem hodně zdraví, pohody a klidu. Doufám, že se ještě dlouho budeme scházet na sněmech i při jiných příležitostech.

INFORMACE HOSPODÁŘE

Pavel Werner

Na tomto místě vás chci seznámit s některými nejdůležitějšími jevy, které provázely naši hospodářskou činnost v minulém roce. Tak nám to ukládají naše stanovy. I letos vás nebudu unavovat výčtem čísel, která, budete-li mít zájem, si můžete zjistit v naší kanceláři v Jáchymově ulici.

Na sněmu v roce 2003 jsem vám sděloval, že naší největší příjmovou položkou v roce 2002 byly úroky z kmenového jmění. V minulém roce tomu tak bohužel nebylo. Jestliže jsme v r. 2002 získali na úrocích 356.000 korun, pak v loňském roce to bylo již pouze 221.000 Kč. Je nám všem známo, proč tomu tak bylo – úrok obecně, i na termínovaných vkladech, opět poklesl.

Největší příjmovou položkou, se kterou můžeme volně nakládat, se tak staly dary od vás, od našich členů. Věnovali jste nám 313.000 korun. Děkujeme vám všem, těm přítomným i těm, kteří se z jakýchkoliv důvodů nemohli sněmu zúčastnit. Nelze se nezmínit o dárci z Anglie, který nám věnoval 100.000. Vyhradil si však právo stanovit kritéria jejich využití. Obdrželi jsme též značnou částku – celkem 200.000 korun od nadačního fondu obětem nacismu. Tato částka nám podstatně pomohla snížit těžké břemeno, které neseme v podobě financování dopravy škol do Terezína. Pozor! Toto břemeno neseme rádi. Věříme, že nám v budoucnu pomůže zachovat povědomí toho, co to byl holocaust.

A nyní k nákladům. Jak jsem se již zmínil – když jsem uvedl ono břemeno, největší výdajovou položkou je krytí dopravních nákladů, spojených s návštěvou škol v Tereziánské. V r. 2003 jsme vydali pro tento účel zatím nejvyšší částku – celkem 772.413,80 Kč. V budoucnu si patrně tak vysokou položku nebudeme moci dovolit, a proto předsednictvo TI přijalo příslušné opatření. Zjistili jsme rovněž, že existuje určitá možnost získat pro tento účel dotaci od Claims Conference. Žádost jsme podali a uvidíme, jak se situace bude vyvíjet. Tento rok, tj. rok 2004, by eventuální kladné vyřízení ještě nezasáhlo.

Druhou nejvyšší nákladovou položkou jsou personální výdaje, tj. mzda a příslušné odvody vedoucích našeho sekretariátu. Vydali jsme 297.280 korun – rozpočtovali jsme 300.000. I když veškerou činnost TI vykonávají dobrovolníci, bez jedné profesionální síly bychom se neobešli.

Na třetím místě jsou náklady, spojené s vydáváním našeho Zpravodaje. V minulém roce jsme překročili předpokládaný výdaj 150.000 a vynaložili jsme 218.000 korun, neboť jsme vydali jedno číslo navíc. Bylo to mimořádné vydání sestavené z prací žáků a studentů, kteří navštívili Památník Tereziín.

Určitou částku, jmenovitě 88.302 Kč, jsme utratili za služby. Plánovali jsme 80.000 korun. O překročení se zasloužil jednorázový náklad, spojený s údržbou hrobu našeho mecenáše dr. Tomana ve Vídni, a zvyšující se náklady s vedením účetnictví.

Možná, že by vás zajímalo, kolik jsme vydali za „věcné náklady“. Bylo to 80.835 korun – rozpočtovali jsme 100.000. Jenom poštovné nás přišlo na téměř 23.000 korun, telefon a fax na 25.000 Kč.

Pokud jde o rok 2004, počítáme s poněkud nižšími příjmy. Méně získáme na úrocích, méně dostaneme od nadačního fondu. Pokud jde o vaše dary, počítáme zhruba se stejnou výší. Snížíme náklady na výchovnou činnost – tj. financování zájezdů škol do Tereziína. Chtěli bychom též snížit náklad s poštovním Zpravodajem do zahraničí. Ostatní náklady bychom chtěli udržet na srovnatelné úrovni roku 2003. Mohu vás, vážení přítomní, ujistit, že finance jsou předmětem pečlivého sledování. Jak jste vyslechli, či uslyšíte, zabývá se jimi kromě revizní komise i zvláštní komise finanční, vedená přímo místopředsedou TI.

ÚPRAVY STANOV

Platné stanovy Tereziínské iniciativy byly schváleny na sněmu v roce 1997. Od té doby se ukázala potřeba provést ve stanovách dvě úpravy. Prvá se týká členství v našem sdružení. Podle článku III. stanov „se může stát členem bývalý vězeň tereziínské ghetta nebo židovský vězeň jiných koncentračních táborů a vězeňských zařízení. Členy se mohou stát i rodinní příslušníci těchto osob.“

i vnukové a vnučky bývalých vězňů. Z tohoto důvodu doporučilo sněmu vsunout do uvedených článků stanov za slova „i rodinní příslušníci“ slova „a potomci“ bývalých vězňů.

Druhá úprava je technického rázu a týká se počtu místopředsedů. Podle článku VII. stanov volí předsednictvo ze svého středu předsedu, dva místopředsedy, tajemníka a hospodáře. Rovněž v článku V. bod 3) se praví, že „za Tereziínskou iniciativu jsou oprávněni jednat a ji zastupovat předseda nebo jeden ze dvou místopředsedů každý samostatně.“

Přibývajícím věkem a s tím častějším výskyt nemocí ukazují, že číselné omezení na dva místopředsedy nevyhovuje v praxi, a proto předsednictvo navrhlo sněmu vypustit ze stanov omezení dvou místopředsedů a ponechat na předsednictvu, aby volbu počtu místopředsedů určilo podle potřeby. Proto doporučilo sněmu vypustit z uvedených článků stanov slovo „dva“.

Členové sněmu neměli k návrhu úprav stanov připomínky a hlasováním projevíli souhlas s úpravami stanov podle návrhu předsednictva Tereziínské iniciativy.

Jaroslav Kraus

ZPRÁVA REVIZNÍ KOMISE

Ruth Götzová

Stejně jako v minulých letech se revizní komise zabývala pravidelnými kontrolami hospodaření Tereziínské iniciativy, řízeného hospodářem Pavlem Wernerem.

Účetnictví TI zpracovává již několik let firma Ing. J. Zoubkové. Stejně jako v minulých letech nebyla ani za rok 2003 shledána žádná závažnější pochybení.

Častěji se revizní komise zaměřuje na kontroly hospodaření s finančními prostředky, které dostává od Claims Conference na úhrady léků a zdravotních pomůcek.

Na základě smlouvy mezi ŽOP a TI jsou tyto prostředky propláceny žadatelům prostřednictvím sociálního oddělení ŽOP. Tuto činnost zajišťuje paní Kopecká. Všechny předložené podklady jsou před proplacením pečlivě kontrolovány a po proplacení řádně založeny.

Celá tato rozsáhlá agenda je přehledně vedena na počítači. V roce 2003 bylo žadatelům proplaceno za léky 1,107.868 Kč a na zdravotní pomůcky 620.764 Kč.

Revizní komise může konstatovat, že se až na opravdu nevýznamné drobnosti, které byly vždy ihned po upozornění doplněny nebo odstraněny, je celá tato agenda v naprostém pořádku.

Na závěr mi dovolu, abych poděkovala paní Kopecké za její kvalitní práci, vstřícnost a ochotu.

USNESENÍ SNĚMU

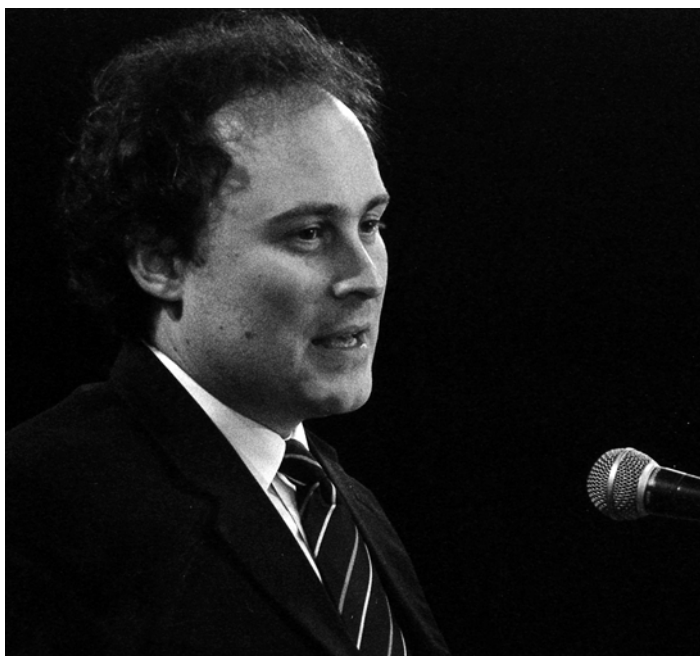
Účastníci sněmu Tereziánské iniciativy konaného 15. 4. 2004:

- 1) Schvalují přednesené zprávy předsednictva, hospodáře a revizní komise TI o činnosti za minulý rok.
- 2) Na základě vyslechnutých zpráv souhlasí s činností těchto zvolených orgánů, děkují jim za jejich práci a souhlasí i s tím, aby ve stejném smyslu pokračovala i v dalším roce.
- 3) Souhlasí s navrženými změnami stanov.
- 4) S povděkem hodnotí dosavadní pomoc poskytovanou přeživším holocaust prostřednictvím zdravotního fondu Claims Conference a vzhledem k neustále vzrůstajícím zdravotním nákladům zdůrazňují potřebnost jejího pokračování.
- 5) Rovněž s povděkem hodnotí i všechny další finanční příspěvky a granty, které pomáhají řešit sociální problémy členů TI, resp. které umožňují činnost TI, včetně grantu od NFOH, a dobrovolné dary a příspěvky od členů TI.
- 6) Se zájmem přijali i příspěvky od pozvaných hostů.

Z DISKUSE NA NAŠEM SNĚMU

**ING. TOMÁŠ JELÍNEK,
PŘESEDNA ŽIDOVSKÉ OBCE V PRAZE**

Dovolte mi, abych vás pozdravil jménem Židovské obce v Praze. Už zde bylo mnoho řečeno o dlouhodobé spolupráci mezi TI a ŽOP, která jde hluboko do 90. let. Já bych ještě připomněl jedno pravidlo, které zde nezaznělo, že veškeré starší i současné projekty ve zdravotní a sociální oblasti jsou otevřeny všem členům TI, nevztahuje se na ně podmínka pouze členství v ŽO.

Rád bych zde zmínil dvě témata, která považuji za určitou spojnicí případné spolupráce v příštích letech. Tím prvním tématem je otázka výchovy mládeže, které TI věnuje velkou pozornost. Chtěl bych upozornit na to, že v r. 2003 se na neonacistické scéně objevila celá řada českých překladů

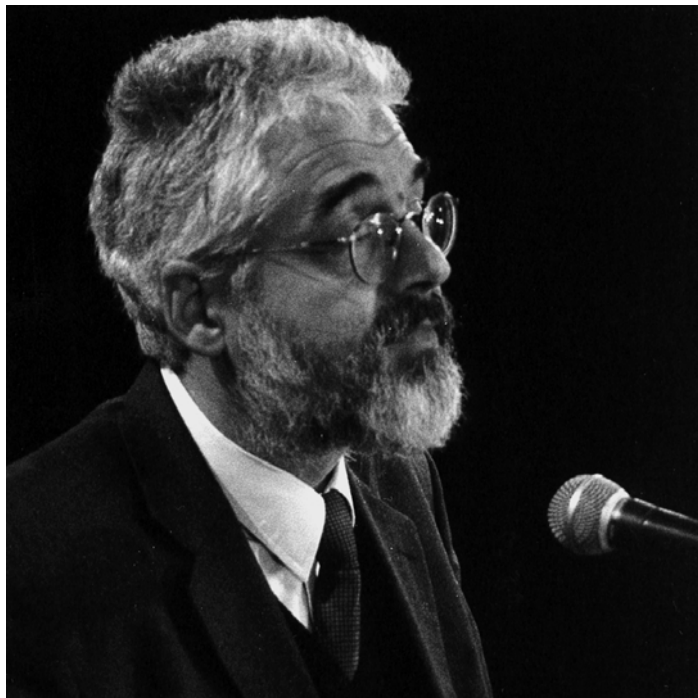
literatury popírající holocaust, jako jsou publikace: „Skutečně zemřelo šest milionů?“ či Leuchterova zpráva, která popírá existenci plynových komor v Osvětimi. Vy, jako očití svědci těchto událostí, jste důležitou součástí toho, jak bude vytvářena historická paměť české společnosti. Proto již v minulosti Památník Terezín např. začal zpracovávat do svého curiculla pro vzdělávání učitelů i tyto popíračské materiály a domnívám se, že i ve spolupráci s vaší institucí by tomu měla být věnována pozornost.

Tou další oblastí je rozšíření sociálních projektů ŽOP. Jedná se konkrétně o projekt Hagiboru, který byl již představen vaší sociální komisi v minulém roce, a o něm bylo informováno prezidium v minulém měsíci. Tento projekt připravuje ŽOP od r. 2003, kdy vznikla přípravná studie, a v květnu tr. by měla být vyhodnocena soutěž architektonických kanceláří. Je zaměřen na posílení péče o typ domova seniorů, jaký známe z ulice Milady Horákové, a měl by na novém prostoru Hagiboru nabídnout místo až šedesáti klientům. Akce bude finančně nesmírně náročná a přestože ŽO má v této chvíli pravděpodobně k dispozici jednu třetinu prostředků, které by bylo potřeba, bude nutné zajistit zbývající část. Jednak poskytnout obci podporu při jednání s různými zahraničními nadacemi, mezi něž patří i zde už zmiňovaná Claims Conference, a jsou tu i další nadace, především ve Spojených státech. Chtěl bych zde připomenout, že otázku vybudování Hagiboru, jak byl již mnohokrát prezentován, bude řešit až příští reprezentace, vzešlá z voleb ŽOP, která má rozhodnout i o způsobu jejího financování.

Přeji vašemu shromáždění a vaší organizaci mnoho úspěchů, věřím, že naše spolupráce bude dále probíhat tak dobře, jako probíhá, a chtěl bych pouze připomenout, že až budete řešit situaci rozpočtu, neměli byste taky zapomenout na Českou radu pro oběti nacismu, a třeba vzdělávací projekty, na něž se nedostávají prostředky, je možné zaslat i tímto směrem.

Dr. LEO PAVLÁT, ŘEDITEL ŽIDOVSKÉHO MUZEA V PRAZE

Dámy a pánové, vážené shromáždění. Přeji vám pěkné dopoledne a děkuji za možnost promluvit zde nejen jménem Židovského muzea v Praze, ale i osobně. K osobnímu tónu mě vede před chvílí zmíněná připomínka

výročí osvobození koncentračního tábora Bergen Belsen. Tam byla osvobozena i moje maminka, která jako jediná z celé rodiny přežila šoa. A tato rodinná historie, to, jak jsem ji vnímal, stojí za mým zájmem o židovství, bez toho bych nebyl ve funkci, kterou dnes v Židovském muzeu zastávám. Svou práci zde považuji za velkou čest. Židovské muzeum není obyčejná instituce; je to památník obětem šoa, a to nejen svou Pinkasovou synagogou, ale jako celek. Naše muzeum svou samou existencí připomíná utrpení židů v Čechách a na Moravě, a pouhý fakt, že v takové instituci mohou působit, že je možno rozvíjet její činnost a jejím prostřednictvím působit na širokou veřejnost u nás, ale i v zahraničí, je pro mě zavazující. Máme víc než půl milionu návštěvníků ročně, velká část jich přichází z jiných zemí. Být v Židovském muzeu, je tak pro mne nejen velká čest, ale také velká odpovědnost.

Jistě víte, že v našem muzeu působí oddělení holocaustu. Zde se shromažďují, zpracovávají a třídí písemnosti, fotografie, nejrůznější dokumenty vztahující se k uvedené problematice. Za zvláštní, alespoň stručnou zmínku stojí, že toto oddělení nedávno připravilo i dvě velice významné výstavy, které vstoupily do širšího povědomí veřejnosti. Staly se nejen kulturní událostí, ale především upozornily na další podstatné souvislosti historické a etické. Těmito výstavami byly „Umlčené tóny – život a dílo českých židovských umělců Gideona Kleina a Egona Leděče“, a především „Nalezené tváře – vzpomínka na oběti holocaustu“. V této souvislosti vám všem chci velice poděkovat. Druhé zmíněné výstavě předcházela sběr materiálů. Inicioval jsem myšlenku, že se

prostřednictvím sdělovacích prostředků obrátíme na nejširší veřejnost se žádostí, zda se v rodinách nebo u známých nenacházejí dokumenty, fotografie – prostě cokoli se vztahem k perzekuci židů za druhé světové války. Odezva na tuto výzvu byla nesmírně příznivá, vpravdě ohromující. Ozvalo se nám více než 500 osob, získali jsme výjimečné dokumenty a fotografie. Výstava sama potom vyvolala další zájem, takže jsme dostali nový materiál. Mezitím se výstava stala putovní. Byla zatím uvedena s velkým ohlasem v Brně a pravděpodobně ji připravíme v několika dalších verzích.

Tímto způsobem – daleko lépe než upozorňováním na významná data, ale setkáním s konkrétními osudy lidí – je možno připomenout zvláště mladé generaci, co to byl holocaust. V dnešní době je to o to důležitější, že ji opět provází xenofobie, netolerance, stále patrnější projevy antisemitismu. Za této situace máme v Židovském muzeu za to, že musíme svým dílem přispívat k výchově mladých lidí, učinit vše pro to, aby věděli o šoa.

Naše oddělení holocaustu spolupracuje s řadou odborných institucí – na prvním místě s Památníkem Terezín, Institutem Tereziánské iniciativy – ale i se školami a sdělovacími prostředky. Taková spolupráce je velice dobrá a přináší i významné konkrétní výsledky. Naše spoluodpovědnost za výchovu je zřejmá, jsme si vědomi, že můžeme svým skromným dílem působit na vědomí české společnosti. V této souvislosti chci zvláště zdůraznit aktivity našeho Vzdělávacího a kulturního centra. To úzce spolupracuje s Památníkem Terezín, např. na projektu „*Jak učit o holocaustu*“. Za necelé čtyři roky se ho zúčastnilo na 800 českých pedagogů. Navázali jsme dobré pracovní vztahy s pedagogickými centry a mimopražskými židovskými obcemi. Pro ně i pro další zájemce jsme například připravili čtyřdílný cyklus Židovské dějiny, tradice, kultura, výchova k toleranci. Ve spolupráci s katedrou pedagogiky Pedagogické fakulty UK jsme uskutečnili projekt „*O chlapci, který se nestal číslm*“. Ten vychází ze známých kreseb Bedřicha Fritty z Terezína, které textem doplnil spisovatel Ivan Klíma.

Obecně se v naší činnosti velice zaměřujeme na spolupráci s pedagogy, protože právě oni budou dále ovlivňovat mladou generaci. Pro činnost našeho Vzdělávacího a kulturního centra jsou specifické zvláštní projekty zaměřené na mladší děti, třeba jen z 1. či 2. třídy. Co se týče starších dětí, zmíním alespoň některé programy. V rámci projektu „*Umění v mezních situacích*“ děti navštíví Pinkasovu synagogu a potom výtvarně zpracovávají své dojmy. Při projektu „*Holocaust v dokumentech*“ se děti seznámí s určitými dokumenty spjatými se šoa a opět se k nim vyjadřují. Máme též projekt „*Reflexe – viníci, zachránci a ti druzí*“. Děti si při něm mohou uvědomit, v jaké situaci kdo byl během války, a současně jednotlivé situace hodnotí. Za připomenutí stojí i náš nejnovější program „*Hanin kufřík*“, který opět čerpá z nedávno vydané knížky o osudu jedné české židovské dívky za války. Jsem přesvědčen, že všechny tyto projekty i další vzdělávací aktivity Židovského muzea mají velký význam.

V souvislosti s muzeem mi však dovoluje ještě zmínit některé další skutečnosti, podle mého ve vztahu k vám důležité. ►

(Foto na straně 2 - 9: Michal Stránský)

Židovské muzeum v Praze je řízeno Federací židovských obcí a Ministerstvem kultury jako zakládajícími členy a ve správních a dozorčí radě muzea je též menšinově zastoupena Židovská obec v Praze. Muzeum je pro ni význačným zdrojem příjmů a je to tak správné. Vztah je jasně dán na základě nájemních smluv. Málokdo však ví, co se za nimi skrývá. Objekty opravujeme, rekonstruujeme a udržujeme, za možnost užívat je platíme tržní nájem. Kdybych například příjmy z tohoto nájmu převedl do konkrétní roční činnosti Židovské obce v Praze, znamenalo by to, že se z něj dají kompletně pokrýt tyto aktivity: činnost kulturního oddělení, klubu, knihovny, oddělení sociální a zdravotní péče, střediska sociálních služeb, penzionu, domova seniorů, denního centra, domácí péče EZRA, dále kompletní lékařská péče, činnost školky a školy. Toto se dá uhradit z nájmu Židovského muzea place- něho Židovské obci. Neodvážil bych si o tom mluvit, kdyby se nedávno – bohužel máme předvolební atmosféru – neobjevily některé náznaky, jako by snad Židovské muzeum vyví- jelo svou činnost na úkor činností jiných, jako by se kvůli němu upřednostňovala péče o památky před péčí o přeživší šoa. Toto musím odmítnout. Chci zdůraznit, že já osobně se cítím být zástupcem židovské komunity v Židovském muzeu. Hlásím se ke svému židovství, protože jsem vyrostl v rodině, k níž židovství patřilo, protože jsem poznal mnoho lidí s tímto osudem. Jejich osud mi leží na srdci, a proto se velice stavím za to, aby se uskutečnil projekt Hagibor. Nebylo možné ho uskutečnit dříve, protože Hagibor byl smluvně vázán, a teprve nyní – což je příznivá shoda okolností – je volný. Doufám, že se najde způsob, jak by Židovské muzeum mohlo v rámci své činnosti, vykonávané podle zákona, podpořit tento projekt.

K přeživším šoa mám velice osobní vztah. Myslím, že kromě jiného to dávám najevo i svou publicistickou činností. Speciálně se zaměřuji na to, když se v tisku, ve veřejném životě objeví náznaky zpochybnování holocaustu či překru- cování jeho smyslu. To se stalo v případě předsedy ODS Topo- lánka, který ve vztahu k určité politické kontroverzi uvedl, že jde o téměř „osvětivskou lež“. Takto jsem reagoval, když předseda České agrární komory v nešťastné narážce v televizi hovořil v souvislosti s nemocí šílených krav o tom, že je špat- né, když se kvůli jednomu nemocnému kusu musí vybit celé stádo – a dodal, že mu to připomíná vlaky lidí, které byly posí- lány do plynu. Podobně jsem velice ostře reagoval, když v debatě o interrupcích lidovecký poslanec Karas srovnával interrupce s holocaustem.

Jsem přesvědčen, že je nutno na tyto výroky ve veřejném životě reagovat proto, že pokud se tak nestane, stávají se nor- mou, hranice toho, co je možné, se posunuje – nemluvě samo- zřejmě o tom, že uvedené výroky jsou nesmírně urážlivé, až nechutné vůči vám, kteří jste šoa prošli. Snažím se tímto způsobem udržet památku obětí šoa v obecné paměti, i když je to někdy spjato i s řadou nepříjemností. Zjistil jsem například, že mám tu čest jmenovitě figurovat v některých neonacis- tických tiskovinách. S tím se člověk smíří, pokud ví, že to, co dělá, dělá dobře, a ví, proč to dělá. Stejně jsem se smířil s tím, že jsem svého času figuroval coby podvrtný sionistický živel v materiálech StB. Co mě však mrzí, je to, co se děje nově: že v souvislosti s volbami je možné, aby se mé jméno objevilo v brožuře, kterou pravděpodobně většina členů Židovské obce

v Praze dostala domů poštou, přičemž tato brožura obsahuje náznaky, jako by s mým působením v muzeu nebylo něco v pořádku, jako by se dělo něco nekorektního. Skutečně mě to mrzí, ale konec konců i s tím se mohu vyrovnat. V Talmudu je psáno – a s tím skončím – že existují tři koruny: Jedna je koruna Boží, potažmo koruna vlády. Druhá koruna je koruna kněžství, což se dá vyložit i jako koruna ducha, vědění, schopností. A třetí koruna – ta je přístupná každému – je to koruna dobrého jména. Je na vás a na každém, aby posoudil, zda si Židovské muzeum v Praze pod mým vedením vede dobře, zda je to instituce, která zastupuje i vaše zájmy, zda je to instituce, která bojuje proti antisemitismu a přispívá ke zlepšení demokratické atmosféry v této zemi. Já osobně jsem připraven pro tuto instituci – a tímto způsobem i pro vás – dál pracovat, pokud mi to nebude základně ztěžováno, případeň i znemožněno.

Dr. LUDMILA CHLÁDKOVÁ

Já budu mluvit tady z toho místa, vzhledem k tomu, že nemáme svého představitele za Památník Terezín zde, tak si ale neodpustím jedno velké poděkování za sebe i za celé své vzdělávací oddělení, které pečuje o skupiny, kte- ré zase mohou děkovat vám, Terezínské iniciativě, za vý- znamnou finanční podporu. Opravdu velice vám děkujeme. Ono je to každým rokem několik tisíc dětí, které přijedou dí- ky vám do Terezína, protože víte, jaká je situace ve školách, a ten zaplacený autobus, za to jsou všechny školy velice vděč- né. Zároveň bych chtěla poděkovat ještě dalším, kteří potom tyto naše semináře a vzdělávací pobyty okrašluje a oživu- jete vlastními paměťmi, vzpomínkami. Je vás tady mezi de- seti až dvaceti, kteří nám tam tak aktivně jezdíte a seminá- řům dáváte ten punc, který mají. Takže ještě jednou děkuji vám všem a věřím, že tato spolupráce bude pokračovat.

FRANTIŠEK BANYAI

Hezký dobrý den. Jsem pravděpodobně nejčerstvějším vaším členem, jsem příslušníkem druhé generace. Já jsem sledoval poprvé váš sněm a jsem velice rád, že jste upravili stanovy a vašimi členy se mohou stát i přísluš- níci generace třetí. Naše motivace je trošičku už jiná. My už nebojujeme o reparace, my už nebojujeme o pomoc. My jsme naopak generace, která může pomáhat, která může přispět, aby se vaše cíle naplňovaly. Já jsem se chtěl velice stručně představit, proč jsem vlastně vstoupil. Pocházím ze Sloven- ska, čili osudy mých rodičů byly trochu jiné. Otec i matka se vrátili z Auschwitzu, kde oba ztratili..., mně se o tom blbě mluví, já jsem o tom v životě nemluvil. Oba ztratili celé ro- diny a my jsme vyrůstali ve stínu Auschwitzu, my jsme vi- děli fotografie mrtvých, a to bylo vše. Nemluvalo se o ži- dovství, nemluvalo se o tom, co se dělo, čili já o tom, jak pře- žili, vlastně nevím skoro nic. K židovství jsem se dostal až v Praze na židovské obci, kde se cítím dobře a mám pocit, že ŽO, a doufám, že i TI, splní to, co od nich očekávám.

Nabízím svou pomoc, svou práci, a domnívám se, že byste možná mohli věnovat trochu více pozornosti příslušníkům druhé a třetí generace, protože jsou ekonomicky činní a určitě mohou přispět ke zdaru vaší činnosti.

TRYZNA V PINKASOVĚ SYNAGOZE

Před šedesáti lety, v noci z 8. na 9. března 1944 byla spáchána největší hromadná vražda českých židů v historii. Převážná část pětitisícového zářijového transportu z Terezína, jehož účastníci byli označeni zkratkou SB, byla po šesti měsících pobytu v rodinném táboře BIIb v Osvětimi Birkenau poslána do plynových komor. Celé rodiny, muži, ženy i děti.

V sobotu 7. března 2004 se v Pinkasově synagoze konala tryzna za tyto a všechny další židovské vězně, kteří byli za druhé světové války umučeni.

Tryznu zahájil ředitel Židovského muzea v Praze Dr. Leo Pavlát, který po krátkém úvodu zapálil svíčky za miliony židovských obětí.

Hlavní projev přednesl historik Dr. To-man Brod, jedno z přeživších dětí rodinného tábora, označovaných jako „Birkenau Boys“. V úvodu sdělil, že tentokrát nebude mluvit o záhubě zářijového transportu, ale o životě a přežívání dětí v rodinném táboře. Připomněl velkou

zásluhu Fredyho Hirsche, který prosadil u velitelů tábora zřízení dětského bloku a jeho vybudováním alespoň do jisté míry chránil děti před nejhorší bídou a hrůzami Osvětimi. V dětském bloku měly o něco snazší životní podmínky, trochu více a snad i lepší jídlo, teplo, nemusely chodit na apely. A naplnění dnů smysluplnou činností. Vychovatelé nacvičovali s dětmi divadlo, například hru o Sněhurce a jejím princí – záchrancí. Fredy mu i jeho spolupracovníkům se podařilo alespoň na krátký čas zmírnit dětem jejich osud, který se pro většinu z nich naplnil likvidací rodinného tábora v létě 1944. Zdraví mladí lidé byli vybráni na práci, ostatní na smrt. Občas se některým vyspělejším dívkám podařilo projít selekcí, ale chlapci většinou tuto možnost neměli. 6. července 1944 se však stal „zázrak“. Poté, co jeden čtrnáctiletý chlapec řekl Mengelemu, že by taky chtěl pracovat, reagoval na to Mengele tak, že osobně provedl selekci mezi staršími chlapci v dětském bloku. Vybral jich devadesát, kteří tím získali naději na přežití. Nepodařilo se to všem, část z nich se však vrátila, založila rodiny a život šel dál.

Tryznu zakončil zemský rabín Karol Sidon modlitbou. **A. L.**

část článku nejmenovaného autora ze Zpravodaje č. 2 z prosince 2003, vydávaného historickou skupinou Osvětím a pojednávající o pochodu smrti po likvidaci Osvětimi 18. ledna 1945.

Na závěr pak poděkoval a ocenil obětavou práci pracovníků Památníku Terezín.

Potom zahrálo smyčcové trio a odpoledne, v půdním divadle bývalého Magdeburgu, vystoupila paní Bente Kahan z Norska a přednesla písně na texty Ilse Weberové o Terezíně.

Pavel Werner

PIETNÍ AKT NA ŽIDOVSKÉM HŘBITOVĚ V PRAZE

Odpoledne 5. května jsme se sešli na Židovském hřbitově v Praze, abychom uctili památku našich blízkých a vyslechli si krátký projev Věry Šlesingerové:

„... sešli jsme se dnes zde, abychom si připomněli dobu před 59 lety, kdy – řečeno slovy básníka – čas oponou trhnul – a těm, kteří se ho dočkali jako vězni koncentračních táborů, vězni ghetta nebo jako bojovníci na různých frontách druhé světové války, se znovu otevřel život. Kolik nadějí v nás tento čas vzbudil? Byli jsme mladí, měli jsme pocit, že války, diskriminace, rasismus patří minulosti.

Dnes s obavami sledujeme, že ještě za života nás, svědků holocaustu, se ozývají hlasy zpochybňující zločiny fašismu a milióny jeho obětí. S hrůzou čteme o vzrůstajícím počtu neonacistů u nás, v Německu i jinde, o sílícím anti-semitismu a zločinech terorismu.

A to je další důvod, proč se tu scházíme. Nedopusťme, aby byla zapomenuta památka obětí holocaustu. Ozvěme se vždy, když lež vytlačuje pravdu, hovořme o tom, co jsme prožili. Je smutné, když z různých anket zjišťujeme, jak málo vědí děti a mladí lidé o této temné stránce naší historie. Zdůrazňujme jim, že největší nebezpečí je lhostejnost – lhostejnost ke zlu a k utrpení druhých, učme je vážit si lidského života. Předat toto poselství je naší povinností.

NA PAMĚŤ RODINNÉHO TÁBORA

Vpondělí 8. března 2004 se konalo v Památníku Terezín vzpomínkové setkání, konané při příležitosti 60. výročí hromadné vraždy mužů, žen a dětí z rodinného tábora terezínských vězňů v Osvětimi – Birkenau. Terezínská iniciativa zajistila na tuto akci autobus.

Ve 14.00 hodin byla ve foyer kina Muzea ghetta otevřena výstava „Rodinný tábor terezínských vězňů v Birkenau“. Místnost byla zcela zaplněná, když ředitel Památníku dr. Jan Munk zahájil výstavu a po krátkém uvítání hostů předal slovo Pavlu Wernerovi, členu skupiny hochů, které při likvidaci BIIb vybral dr. Mengele. Šlo o 90 hochů ve věku 12 – 16 let. Ti co ještě žijí – je jich asi 30 – si říkají Birkenau Boys.

Ve svém krátkém vystoupení se P. W. zmínil rovněž o druhé hromadné vraždě při likvidaci BIIb v červenci 1944, kdy bylo posláno do plynu rovněž několik tisíc terezínských vězňů včetně jeho rodičů. Zaměřil se především na fenomén holocaustu a citoval jeho definici či vyme-

zení, tak jak je formuloval ředitel Židovského muzea v Praze dr. Leo Pavlát:

„Šoa bylo historicky jedinečné. Byl to promyšlený, detailně naplánovaný program, vedoucí k identifikaci obětí přes jejich okradení, sociální a ekonomickou degradaci po shromáždění na jednom místě a likvidaci. Měl své ideové, přímo metafyzické důvody. Židé byli pro nacisty nehodni života. Měli být nejen mrtvi, ale neexistovat, nebýt jako ten, kdo nebyl ani počat. To bylo šoa, moderním státem připravené a uskutečněné vyhlazení celého jednoho společenství.“

Pavel Werner se také zmínil o polemice s paní Andělou Dvořákovou v r. 2003 na téma holocaustu a parafrázoval část odpovědi předsednictva Terezínské iniciativy, sestavené místopředsedou TI ing. Jaroslavem Krausem: „České nežidovské oběti nacismu, vracející se do vlasti, počítaly své mrtvé, české židovské oběti nacismu, vracející se do vlasti, počítaly své živé.“

Každý zajisté pochopil propastný rozdíl obou kategorií. P. W. pak ještě přečetl

PIETNÍ AKT V OSVĚTIMI - BIRKENAU

8. března 2004

V pondělí 8. března letošního roku uspořádal Český svaz bojovníků za svobodu zájezd do Osvětimi. Jednodenní prohlídka bývalého koncentračního a vyhlazovacího tábora v Osvětimi – Birkenau spojená s pietním aktem na místě někdejšího terezínského rodinného tábora se konala v den 60. výročí jeho likvidace. Čtyři desítky účastníků zájezdu doprovázelo několik pamětníků – bývalých vězňů, kteří se večer před návštěvou osvětimského muzea podělili o své osobní vzpomínky.

Marta Kottová vyprávěla o životě v rodinném táboře a o Fredu Hirschovi. Předseda historické skupiny Osvětim Robert Bartek promluvil obecně o historii osvětimského tábora i o svém uvěznění v kmenovém lágru Auschwitz I.

text i foto: **Matěj Stránský**

V muzeu kmenového tábora Auschwitz I provedla skupinu polská průvodkyně

Pietní akt na místě bývalého dětského bloku byl zahájen položením tří věnců, zazněla česká hymna a krátkou vzpomínku na oběti rodinného tábora ukončila modlitba kadiš

JOM HA ŠOA V TEREZÍNĚ

Jom ha Šoa se konal letos 19. dubna, tak jako v ostatních židovských komunitách jinde ve světě. V bývalých Magdeburských kasárnách v půdním divadle v Terezíně se sešlo hodně lidí, návštěvnost snad větší, než se očekávalo. Nestačily ani dodatečně přinesené židle.

Byly tam především skupiny zahraničních návštěvníků, nejen ti dříve narození, ale také mnoho mladých lidí. Ti už stáli a zaplnili všechen volný prostor. Nechyběl ani velvyslanec Izraele v Praze pan Artur Avnon. Za Terezínskou iniciativu přijeli dva členové předsednictva – Anna Hyndráková a Pavel Werner – aby přečetli jména sta lidí, kteří zemřeli v Terezíně.

Ve 14 hodin, kdy měl ceremoniál začít, předstoupil ředitel Památníku Terezín dr. Jan Munk a prosil přítomné o shovívavost, protože pan rabín měl zpoždění. Organizátoři telefonovali na všechny strany, ale marně. Nikdo o něm nevěděl. Po dvaceti minutách čekání už musela být tryzna zahájena. K přítomným promluvil ředitel Památníku Jan Munk i pan velvyslanec Artur Avnon. Po přečtení jmen, tentokrát z brněnského transportu, opět vystoupil pan velvyslanec a pomodlil se za všechny oběti holocaustu místo pana rabína, který stále chyběl.

Škoda. Jakákoliv včasná omluva by byla zabránila tomu, že ceremoniál trochu ztratil na důstojnosti. Ostatně, není v Praze více rabínů, kteří by mohli přijít, kdyby byli včas požádáni?

Anna Hyndráková

KRÁSNÝ KONCERT VĚNOVANÝ PAMÁTCE OBĚTÍ TEREZÍNA

Mladí němečtí dobrovolníci z Památníku Terezín, „vedení“ svým starším kolegou (mimočodem bývalým violoncellistou) Rudolfem Grimmem, připravili na 8. květen krásný koncert. Uspořádali ho k 59. výročí osvobození Terezína. Spolupořadatelé této akce byl Památník Terezín a Nadační fond Hanse Krásy.

Na půdě Magdeburských kasáren jsme vyslechli koncert renomovaného Chagallova kvarteta z Frankfurtu nad Mohanem, jehož členové (bez nároku na honorář) s hlubokým zaujetím skvěle zahráli nejen díla „terezínských“ autorů,

Gideona Kleina, Viktora Ullmanna a Hanse Krásy, ale i W. A. Mozarta a Dmitrije Šostakoviče (motto jeho 8. kvartetu „Na paměť obětí fašismu a války“ bylo zároveň mottem celého koncertu).

Četní návštěvníci z Terezína i z Prahy děkovali hudebníkům bouřlivým potleskem – hluboce dojati byli všichni, včetně interpretů. Terezínská iniciativa zajistila z Prahy do Terezína pro posluchače autobus.

Eva Herrmannová

foto: **Doris Grozdanovičová**

PAMÁTNÍK SEDMNÁCTI ZAVRAŽDĚNÝM V ČESKÉ LÍPĚ

V České Lípě byl letos 6. května slavnostně odhalen památník sedmnácti vězňům koncentračního tábora ve Schwarzhilde, kteří zde byli před padesáti devíti lety zavražděni. Emotivní projev k odhalení památníku přednesl Ludvík Eliáš:

...dovolte, abych vás všechny, kteří jste se dnes sešli na tomto místě, pozval na krátkou společnou cestu. Na cestu do nedávné minulosti, do první poloviny dvacátého století. Pamětníci těchto dějů do ní zaletí na svých vzpomínkách. Ty mladší prosím, aby letěli s nimi na křídlech své fantazie.

Vraťme se o padesát devět let nazpět. Je šestý květen roku pětáctýřicátého. Ten den, možná ještě za tmy, možná za úsvitu, zastavila na českolipském nádraží nákladní železniční souprava. Podivná souprava. Její vagony, běžně určené k přepravě uhlí, kamene či písku, měly tentokrát nezvyklý náklad. Ten náklad dýchal, alespoň jeho část. Ten náklad, ztuhlý chladem a promoklý deštěm, cítil. Cítil bolest, cítil vyčerpání a nepředstavitelný hlad. Ten náklad měl těla, ruce, nohy, oči. Desítky, stovky očí, které se co chvíli vynořovaly nad okraj vagonů, aby vyslaly do okolí bezhlesý dotaz: kde jsme? Proč tu stojíme? Dají nám tu najíst? Budou po nás střílet?

Na dně vagonů, ve studených kalužích ležela rovněž těla, nehybná těla, která už do sebe vsákla mrazivý vodní chlad. Těla lidí, které bohužel nezajímalo nic. Jejich duše už vířily kdesi mimo tento nevládný svět. Jen mrtvé tělesné schránky, téměř kostry potažené kůží, oblečené do pruhovaných hadrů, připomínaly, že i ony kdysi byli lidmi, cítícími bytostmi, které myslely, milovaly, žily a chtěly žít. – Potom kdosi zvenčí vyštěkl povel, nesmlouvavý povel dotvrzený dávkou ze samopalů, povel, proti kterému není obrany, a nehybná těla, zvedaná posledními zbytky lidských sil, se pozvolna vznesla nad okraj vagonů a dopadala na tvrdou zem, vedle pražců a kolejnic. Jejich kati, „naddidé“ oblečení do šedých uniforem s umrlčí lebkou na čepici, se štítivě dívali zpozzdálí.

Kdo byli tito lidé, jejichž cesta poездеjším světě skončila v blátě českolipského nádraží? Jaký spáchali hrůzný zločin, že si zasloužili tak nelidský konec své životní pouti? Jaké bylo jejich provinění? Podle jakých zákonů byli souzeni a odsouzeni k nelidskému živoření a nelidské smrti? Myslíci současník, každý, kdo má právo na vznešené označení č l o v ě k , ►

si musí ještě dnes, po téměř šedesáti letech, klást znovu a znovu tuto otázku. Odpověď je stručná: jedinou vinou těchto obětí zvláště byl jejich původ a jejich víra. Byli to Židé.

Jenom tak odporný, odpudivý režim, jakým byl německý nacionální socialismus, mohl takto zacházet s lidskými bytostmi. S lidmi, kteří se lišili od jeho uměle vykonstruované rasy germánských nadlidů pouze tím, že byli j i n í . Jiní svým dávným původem, jiní svou vírou, i svými zvyky, a někteří z nich snad i odlišným způsobem života, zděděným po předcích. A být jiným bylo v nacistickém Německu trestné. Být jiným je zločin. Kdo jej páchá, ať je zahrabán jako pes. – Stalo se. A tady, vážení, můžeme zakončit naši krátkou cestu do minulého století.

Jsmo opět v přítomnosti. Nebudu hovořit o peripetiích, kterými prošlo toto místo posledního odpočinku našich bratří, kteří neměli jako my štěstí dožít se dneška. Ani všechny okolnosti, kterými prošel tento kousek půdy, podrobně neznám. Ale vím a naplňuje mne a nás všechny hlubokým uspokojením, že téměř po šedesáti letech tady dnes společně stojíme proto, abychom lidem, kteří zde konečně našli svůj klid, projevíli úctu a poklonili se jejich oběti. Chtěl bych jménem nás všech, kteří jsme se dožili této chvíle, poděkovat vedení města Česká Lípa za ušlechtilé rozhodnutí, které umožnilo vybudovat tento důstojný památník. Je pro nás – a věřím, že bude i pro zdejší občany – místem úcty, která patří všem nevinným obětem zvláště.

Ale mohlo a mělo by být ještě něčím mnohem důležitějším. Nejen zastavením, věnovaným vzpomínkám na minulé časy, ve kterých byla ponižována lidská důstojnost, ale i hlubokým zamyšlením nad příčinami, které k nim vedly. Vždyť jedině vědomím a důsledným rozebíráním těchto příčin může lidstvo zabránit tomu, aby nikdy v budoucnosti nemohlo klesnout tak hluboko, kam až klesl mnohamilionový německý národ.

Ačkoliv zrodil takové osobnosti, jako Goethe, Schiller, Beethoven, Bach a řadu dalších, nezabránil svému pádu mezi barbary, v čase takzvané Třetí říše. Mělo by to být místo úvah nad smyslem lidského života, budících v nás pocit zodpovědnosti za naše rozhodování a za naše činy, abychom nikdy nepodlehli demagogům a populistům, kteří nás chtějí zavést do slepé ulice násilných a krvavých řešení lidské bídy. A konečně – a to snad především – by mělo být místem varování, neboť síly zodpovědné za vyvražďování milionů lidí, těch jiných lidí, ať už se liší původem, vírou, sexuální orientací, barvou pleti či politickým názorem, tyto síly existují stále. Maskují se různě. Třeba militantním vlastenectvím, nebo péčí o „národní čistotu“. Ale když strhnete jejich pokryteckou masku, objeví se pod ní neonacista. Na jejich srazech, na takzvaných koncertech a soukromých oslavách, slyšíme stále stejná slova nenávisti. Sieg heil! Do plynu s Židy, Romy, homosexuály, černochoy, Vietnamci – jak kde, podle místní „potřeby“. Mnohdy si tito lidé, hledající takzvané „snadná řešení všech společenských problémů“, ani neuvědomují hrůzný dopad slov a hesel, která hlásají. Všichni myslící lidé, kteří pochopí hluboký význam místa, na kterém dnes stojíme, by měli být hrází, která zamezí opakování minulých zločinů.

A už dosti slov. Židé, příslušníci národa, který od svého vzniku snad nikdy nežil v klidu a byl násilně rozvát do všech koutů světa, se při setkání oslovují krásným pozdravem. Slovem, které vyjadřuje jejich tisíciletou touhu. To slovo zní ŠALOM a česky znamená MÍR. Mír pro mrtvé, které uctíváme. Mír pro všechny živé bez rozdílu, neboť bez míru se plnohodnotně žít nedá.

Děkuji vám všem, kteří jste trpělivě vyslechli tuto vzpomínku a pochopili její varování. Vážení přátelé – ŠALOM.

PUTOVNÍ VÝSTAVA O ČASOPISU VEDEM

Ve foyer Muzea ghetta v Terezíně byla 13. května 2004 otevřena výstava o *Vedem*, tajném časopisu chlapců z „Jedničky“ v L 17. Přehlídka bude postupně přenášena do dalších evropských a amerických muzeí. Scenáristé Jiří Kotouč a Marie R. Křížková představují tentokrát *Vedem* na pozadí celého ghetta a jeho vězeňské kultury. Nově zhodnotili a uspořádali příspěvky, které vybrali z 800 stran časopisu již do své knihy „Je mojí vlastní hradba ghett“?, vydaného v roce 1995.

Podnětem k uskutečnění expozice byla i dnes už proslulá fantaskní kresba redaktora *Vedem* Petra Ginze „Pohled z Měsíce na planetu Zemi“, kterou měl s sebou izraelský kosmonaut Ilan Ramon na raketoplánu Columbia.

Na zahájení výstavy promluvil ředitel Památníku Terezín Jan Munk a vystoupilo Klárovo kvarteto.

Jiří Kotouč, jeden z původních častých autorů *Vedem*, přednesl na vernisáži tuto vzpomínku:

...na stránkách *Vedem* objevíte také plachetnice. Připlouvají tam z našich chlapeckých snů, jsou literárním a výtvarným motivem, na němž se podivuhodně sešly i tři výrazné osobnosti časopisu – Petr Ginz, Valtr Eisinger a Hanuš Hachenburg. Rád bych vám o tom něco řekl.

Po více než tři tisíce let byly plachetnice stavěny a tvarovány tak, aby vzdorovaly přírodním živlům a snad i samému osudu. Proto jsou tak krásné.

Proa, dhau, katamaran, briga, fregata a jiné názvy jejich typů nás okouzlují, vnímáme je jako symboly odvahy a svobody. Plachetnice jsou i námětem mnoha Ginzových povídek a ilustrací, například románu *Dobytelé*, *Pirátské písně*, iniciály k seriálu *Lstivý Drews*, povídka *Bláznivý August* (obsahující fascinující podobenství o životě a smrti), dřevorytů a linorytů, v nichž elegantní a někdy až minuciózní zpracování je hodno zkušeného grafika.

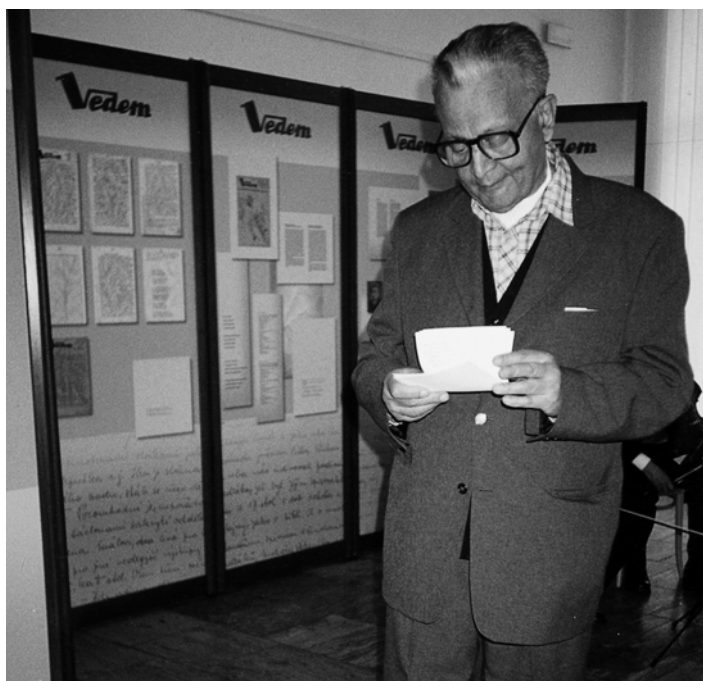
Vedem vycházel týdně od 18. prosince 1942 do 30. července 1944. Vždycky v pátek večer jsme si sedli kolem laťového stolu a každý autor sám přečetl svůj příspěvek. Valtr Eisinger četával své úvahy s jistým učitelským sebevědomím. Ale když pro silvestrovské číslo Vedem v lednu 1943 přeložil báseň svého milovaného Michaila Lermontova, četl nám ty verše s rozpaky, nesměle, protože si nebyl jist naším klukovským míněním, jehož si vážil.

Hle, na obzoru plachta bílá,
tam nad mořem v modravé páře.
Proč zemi rodnou opustila?
Proč zlákala ji cizí záře?

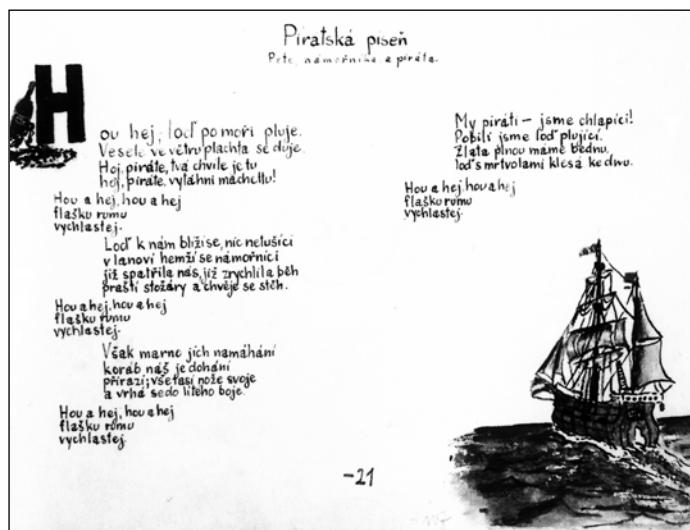
Ve svistu větru vlny vyjít
a stožár na stranu se sklání
on štěstí svého nemíjí
však hledat je mu hrdost brání.

Hle, oblak nad ním zlatem kouří
a pod ním světlé modři vír.
Však bouřlivák, ten vzývá bouři,
jako by v bouři jen byl mír.

Mně se tento Eisingerův Lermontov hluboce vtiskl do duše. Jednu chvíli jsem jej chtěl na vernisáži zarecitovat zpaměti, ale pak jsem se zalekl, abych všechno nepokazil, a tak raději čtu.

Jiří Kotouč na snímku Doris Grozdanovičové

Petr Ginz, *Pirátská píseň* s dvěma vlastními ilustracemi, pero, štětec, akvarel – Vedem, číslo 4 (8. 1. 1943)

Tehdy v lednu 1943 naslouchal Eisingerovi také Hanuš Hachenburg, bledý čtrnáctiletý chlapec s velkýma očima. Měl uzavřenou povahu, nezúčastňoval se našich často drsných zábav, všelijakých hlučných tahanic, fotbalu na dvoře. Jen právě v pátečním večeru se stával dominantní osobností. Citovaného Lermontova už předtím dlouho znal. Inspiroval ho k vlastní básni, již nazval *Hrdinná*. Napsal ji ještě v pražském sirotčinci, kam byl umístěn několik let před svou deportací do Terezína. Je to vlastně nejstarší dochovaná Hachenburgova báseň, kterou Vedem pak zveřejnil v březnu 1943. Poslechněte si i tyto verše:

Když bouřný víchř moře vody zpění
a na stěžení racek usedá
ó – tu mně nikdy – nikdy smutno není
těch divých hrůz má duše málo dbá

Když bouřné vlny v koráb bijí prudce
a každý spěje z paluby se skrýt
a v zoufalství když každý spíná ruce,
má duše cítí v bouři slastný klid

Když ale paprsk slunce na azůru
ty klidné vlnky zlatí třpytem svým
a každý na palubu spěchá vzhůru
z té pohody se nikdy neteším

Neb úděl života – boj úporný a divý
pro zápas těžký dovedu vždy vzplát
muž musí být vítězství vždy chtivý
šťěstlí si v život denně dobývat

Vážení přátelé, ze školních učebnic víme, že staří Egypťané si vystavěli plachetnice z pouhých oteplých papýru. Odvažovali se však na nich přesto k plavbám nejen po Nilu, ale i po volném moři a oceánu. Naše chlapecká snová loď se před šedesáti lety už dobrého větru do plachet nedočkala. Ale odvalu a naděje jsme měli také. Proto mohlo vzniknout tak jedinečné dílo, jakým je časopis Vedem.

NA NÁRODNÍM HŘBITOVĚ V TEREZÍNĚ

V neděli 16. května se konala v Terezíně tradiční tryzna, mezi jejímiž pořadateli byla také Terezínská iniciativa. Památku desítek tisíc obětí uctili na Národním hřbitově v Terezíně nejen bývalí vězni, kteří sem přijeli z různých míst republiky, ale také mnozí další občané i řada mladých lidí. Po uložení 50 věnců a zaznění hymny zahájil vzpomínkový obřad ředitel Památníku Terezín Dr. Jan Munk. Uvítal zástupce diplomatického sboru, mezi nimiž byl i izraelský velvyslanec pan Artur Avnon, zástupce Ústeckého kraje i města Terezín a všechny další významné hosty.

Jako první vystoupila předsedkyně Ústředního výboru Českého svazu bojovníků za svobodu paní Anděla Dvořáková. Hlavní řečník, předseda Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR Lubomír Zaorálek, přednesl uvážlivý projev, v němž kromě vzpomínky na události za druhé světové války upozornil i na hlubokou souvztažnost mezi minulostí a současným životem.

Po křesťanské modlitbě se za zemřelé pomodlil zemský rabín Karol Efraim Sidon.

Na závěr zazpíval děčínský sbor dvě části Verdiho Requiem.

Odpolední program pro zájemce připravila Středoevropská kolonie současného umění v Terezíně, známá pod zkratkou MECCA. Pořadatelé, režisér a tanečníci nám představili upravenou verzi hry Viktora Emanuela Frankla „Gabriel Lion“, která chce pomocí tance, mluveného slova, hudby a světla přiblížit divákům krutý svět vězňů v polské Březince – Birkenau.

Anna Lorencová

SETKÁNÍ S RUTH BONDYOVOU

V přeplněném přednáškovém sále Vzdělávacího a kulturního centra Židovského muzea se 4. května tr. uskutečnila beseda se spisovatelkou, překladatelkou a novinářkou Ruth Bondyovou, pražskou rodačkou, žijící od roku 1948 v Izraeli. Setkání uspořádalo Nakladatelství Franze Kafky, které v roce 2003 vydalo autorčinu knihu *Mezi námi řečeno*, a také pracovníci nakladatelství Argo, kde vyšel její autobiografický román *Víc štěstí než rozumu*.

Zdařilý večer zahájilo pět adeptů herectví ze třídy prof. Ady Frintové na DAMU humorným pásmem *Jak mluvili Židé v Čechách a na Moravě*, které si sami sestavili z textů knihy *Mezi námi řečeno*.

Poté Ruth Bondyová poutavě pohovořila o svém životě před válkou v Praze, o osudu svém i svých blízkých za okupace, kdy prošla různými koncentračními tábory a po válce se shledala pouze se svou mladší sestrou. Se zújetím pak vylíčila začátky svého nového života v Izraeli, kam jako přesvědčená sionistka bez váhání odešla hned po založení státu Izrael v roce 1948. Nejdříve tam pracovala jako novinářka a reportérka, později využila své mateřštiny a začala překládat české autory, jejichž texty patří mezi nejobtížnější,

jako např. Haška, Hrabala, Kunderu, Havla, Weila aj. Napsala také několik biografických děl, pro nás je asi nejzajímavější kniha o terezínském starším Jakobu Edelsteinovi.

Na konci večera se Ruth Bondyová vyznala ze své lásky k novému domovu – Izraeli, ale i z toho, jak je šťastná, že může zase jezdit do své původní vlasti, a jak je ráda, že jí vyšly hned dvě knihy najednou.

Setkání s touto mimořádnou a vtipnou ženou bylo pro všechny účastníky besedy opravdu velkým zážitkem. Svědčí o tom i nebývalý zájem o její knihy, které si nadšení čtenáři přinesli k podpisu.

Doris Grozdanovičová

ÚZKOST A NADĚJE

Především naději a pevnou víru vyjadřoval Jaroslav Šimsa (1900 až 1945) ve svých dopisech z vězení v letech 1940 až 1945. Byl to pozoruhodný člověk. Již v době studií se stal archivářem T. G. Masaryka. Jeho životním posláním byla publicistika, věnoval se práci s mladými lidmi, např. ve skautském hnutí a především pak jako sekretář křesťanského sdružení YMCA.

Po okupaci Československa organizoval s přáteli odboj, brzy byl zatčen a zemřel po několika letech věznění krátce před osvobozením v Dachau. Z Pankráce, Malé pevnosti Terezín,

věznice ve Stadelheimu a KT Dachau napsal řadu pojednání a desítky dopisů, většinu z nich ilegálně. Dopisy žen i dětem, často dojemné svou starostlivostí a péčí o rodinu, komentují také současné události a jsou plny hlubokých filozofických a náboženských úvah.

V loňském roce vyšly tyto písemnosti tiskem, doplněné o fotografie, pečlivou bibliografii, o reprodukováné dokumenty a seznamy.

Knihu Jaroslava Šimsy *Úzkost a naděje* vydala YMCA v nakladatelství EMAN, Benešov v roce 2003. Za finanční podpory Česko-německého fondu budoucnosti a jiných organizací vyšla kniha zároveň i v německém překladu. **deal**

PAMĚŤ 20. STOLETÍ

Česká televize a Centrum dokumentaristiky a publicistiky uvádí volný cyklus dokumentárních filmů režisérky Heleny Třeštíkové.

11. května uvedl druhý program ČT první film tohoto cyklu: *Pavel Tigrid. Evropan*.

V úterý 18. května uvedl další film: *Má šťastná hvězda*. Je to příběh ženy, paní Zdeny Fantlové, která přežila různé koncentrační tábory. Dosud jsme měli možnost zhlédnout tento film jen na předpremiérovém předvádění v kině Mat. ▶

Informativní leták České televize k tomuto cyklu uvádí: Paní Zdena Fantlová ve filmu vypráví svůj podivuhodný příběh plný zvrátů a mezních situací. Od šťastné první republiky přes Terezín a svoji velkou lásku až po Osvětim, Gross Rosen, Mauthausen, transport, pochod smrti a Bergen Belsen. Tam ji zachránil anglický voják. Je to charismatická vypravěčka se smyslem pro detail a s výbornou pamětí, navíc ve svých osmdesáti letech s ohromným šarmem. Nejen její příběh, ale i její vyprávění je nevšedním zážitkem.

Narodila se v roce 1922 v Blatné. Rodiče pocházeli z venkovských židovských rodin na Písecku. Studovala na reálném gymnáziu v Rokycanech. V roce 1940 však byla z rasových důvodů vyloučena. Protože ji velmi bavilo učit se, a to hlavně cizí jazyky, prosadila si svou a absolvovala jeden rok v Anglickém institutu v Praze. K anglickému jazyku ji táhlo něco neovladatelného, magického. Až později pochopila, jak moc udělala dobře. Angličtina jí totiž v rozhodujícím okamžiku zachránila život.

V Rokycanech našla svoji největší a první velkou lásku – stejně mladého židovského chlapce Arna. V roce 1941 byl Zdenčin otec zatčen gestapem za to, že poslouchal projev Jana Masaryka v anglickém rozhlase. Rodina se zrovna chystala večeret, když do bytu vtrhlo gestapo. Poslední slova, která tatínek pronesl před svou rodinou, byla „Jen klid. Pamatujte si – klid je síla“. Od té doby ho nikdo z rodiny neviděl. Ani dopisem se už nedorozuměli. Začátkem ledna roku 1942 dostala celá rodina předvolání k registraci. Jejich transport byl určen na 20. ledna. Rodina byla poslána do Terezína. V Terezíně pracovala Zdena v kuchyni. Nakonec byla ale v roce 1944 poslána do vyhlazovacího tábora Auschwitz-Birkenau. Po několika dnech ji odvezli dále na východ do pracovního tábora Kurzbach. V lednu 1945 nastoupila pochod smrti přes řeku Odru do koncentračního tábora Gross Rosen a pak do Mauthausenu. V únoru byl zbytek její skupiny odvezen do Bergen Belsenu blízko Hannoveru. 15. dubna 1945 osvobodila tento tábor britská armáda. Tehdy ji našel jeden anglický důstojník ještě živou mezi tisíci mrtvolami. Tím, že uměla anglicky

volat o pomoc, si zachránila život. V červenci 1945 byla převezena Červeným křížem do Švédska na léčení a tam zůstala čtyři roky.

Ve Stockholmu žila Zdenka do roku 1949, kdy opustila Evropu a emigrovala do Austrálie. V Melbourne byla členkou jednoho místního divadla, kde úspěšně vystupovala v mnoha rolích až do svého odjezdu do Anglie v roce 1969. Od té doby žije v Londýně.

Tolik leták. Paní Zdena někteří z nás znají osobně, měli jsme také možnost

číst její vzpomínkovou knížku: *Klid je síla, řek' tatínek*.

Film je natočen citlivě a s porozuměním. Je to zdařilé dílo, které by mohlo dnešním, zejména mladým lidem pomoci pochopit děsivost jakéhokoliv holocaustu, etnických čistek, národnostních sporů a bojů, jichž jsme bohužel často svědky i v současné době.

V dalším pokračování celého cyklu uvede ČT 2 film *Nebe nad Evropou* o českých pilotech, kteří bojovali v Británii ve druhé světové válce, a o jejich osudech po návratu do vlasti. **Ah**

TVÁŘÍ V TVÁŘ HISTORII

Dějepis, který vychovává

Program Tváří v tvář historii je českou verzí rozsáhlého mezinárodního kurzu Facing History and Ourselves (FHAO), který vznikl v sedmdesátých letech ve Spojených státech. Na samém začátku stáli dva učitelé, kteří měli pocit, že dějepis by se měl učit jinak a zejména, že by měl mladé lidi nejen vzdělávat, ale také a možná především vychovávat.

V historii nesčetněkrát narážíme na příklady extrémního lidského chování, z nichž snad tím nejhorším je holocaust. Pro svou „historickou zpracovanost“ si jej vybrali i autoři programu Tváří v tvář historii. Výkonná ředitelka FHAO Margot Stern Strom k tomu dodává: „*Právě holocaust pomůže studentům lépe pochopit současný svět a v konečném důsledku i sebe samé. U žádné jiné historické události nejsou kroky, které vedly k totalitnímu režimu a následně ke genocidě, tak pečlivě zdokumentovány, a to nejen ze strany obětí, ale také z pohledu pachatelů a diváků. Je to historická událost, která přesně ukazuje tragické následky toho, když lidé nepátrají po původu předsudků, nepostaví se strachu a nechají bez povšimnutí lež. Na historii holocaustu také můžeme vidět jaké nebezpečí hrozí ze strany charismatických vůdců, kteří dokáží zmanipulovat mladé lidi s využitím předsudků, strachu a neznalosti. Už nechceme žádnou další generaci mladých lidí ovlivněných propagandou, kteří by slepě pochodovali na přehlídkách.*“

Od počátků v roce 1976 se do současnosti podařilo program značně rozšířit. Ti dva učitelé mají dnes více než 12.000 následovníků po celém světě. Věříme, že je najdou i mezi českými pedagogy.

Evropská centrála programu FHAO vedená manželi Zemovými uskutečnila od 90. let i několik kurzů v České republice. Podmínkou k účasti byla znalost anglického jazyka, což bylo pro mnohé učitele handicapující. Manželé Zemovi tedy spojili své síly s občanským sdružením AISIS a rozhodli se připravit českou verzi programu.

Díky podpoře Nadačního fondu obětem holocaustu se v roce 2003 podařilo přeložit většinu textů z čítanky Holocaust a lidské chování a připravit lektorský tým, čítající v současné době přibližně desítku členů. V listopadu 2003 se uskutečnil první třídní seminář a v březnu letošního roku jej následovala první prezentační dílna, kterou do července 2004 díky podpoře projektu „Dokážu to?“ doplní ještě další dvě. Veškeré aktivity českého týmu jsou sledovány evropskou pobočkou a také americkou centrálou programu. Jsme první neanglicky mluvící zemí, kde se podařilo program připravit v takovém rozsahu, a jsme tedy považováni za model pro ostatní země, které by měly o program zájem.

Kurz, který v současné době nabízíme v podobě víkendových prezentačních dílen, je určen především učitelům dějepisu a společenských věd na 2. stupni základních a na středních školách, také však studentům těchto oborů na filozofických a pedagogických fakultách, pracovníkům muzeí a dalších institucí. Na dílnách programu Tváří v tvář historii se účastníci seznámí s originálními materiály a metodikou, jež lze využít zejména v hodinách dějepisu, literatury a společenských věd obecně. Zcela v souladu s třetí verzí Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání je nedílnou součástí programu „*prevence rasistických, xenofobních a extrémistických postojů, výchova k toleranci a respektování lidských práv*“, stejně tak „*poznání, že historie není jen uzavřenou minulostí ani shlukem faktů a definitivních závěrů, ale je kladením otázek, jimiž se současnost prostřednictvím minulosti ptá po svém vlastním charakteru a své možné budoucnosti*“.

Počet dílen a seminářů v současné době závisí na zajištění finančních prostředků – grantů a nadačních příspěvků. V ideálním případě bychom chtěli v následujících třech letech každoročně připravit pět víkendových dílen a jeden rozšiřujících seminář v rozsahu 3 – 5 dní. Kromě samotných akcí chceme zcela v souladu s filosofií programu zajišťovat pro účastníky následný servis – možnost konzultací s lektory, vlastní internetové stránky, tvorba nových metodik, půjčování videofilmů a knih a podobně.

Tváří v tvář historii nechce být dalším programem o holocaustu, který by mohl těm stávajícím konkurovat. Rádi bychom využili vše, co už tu je a nabízeli učitelům spíše metodu, jak s různými materiály pracovat. Výuka mladých lidí o tragických událostech holocaustu a dalších genocidách není efektivní, pokud zůstane jen u přiblížení či šoku. Tato látka by měla mladé lidi formovat a měnit, měla by jim pomoci uvědomit si, že každá tragédie začíná velmi malými krůčky a hlavně že každý z nás může svět kolem sebe měnit. Program Tváří v tvář historii se soustředí právě na tyto aspekty a klade si za cíl pomáhat učitelům vychovávat ze svých žáků a studentů angažované lidi, kterým není lhostejné, co se kolem nich děje.

Cyklus je rozdělen do více na sebe navazujících kapitol. Nezačíná se hned samým holocaustem či nacismem, naopak každý účastník začíná nejprve sám u sebe. Tématem první kapitoly je totiž identita. Také další kapitoly se ještě (zdanlivě) nezabývají historickými tématy, ale věnují se vztahům v lidských komunitách a skupinách, zvláště rozlišování na my a oni, na „přirozeně lidskou“ tendenci vylučovat odlišné mimo „naši“ skupinu. Dalším tématem jsou předsudky, proč a jak vznikají, zda jim i my podléháme (ve třídě, v naší společnosti).

Až poté se studenti začnou věnovat vlastním historickým tématům. I zde se však nejdříve snaží chápat okolnosti, za kterých se německá demokracie pokoušela přežít v pod-

mínkách daných tvrdým versailleským mírem. Porovnávají volební program nacistů s programy jiných stran a pokoušejí se přijít na to, kdo a proč asi nacisty volil.

V následující kapitole věnované nacistické výchově a propagandě, postupně erozi lidských práv a ovládnutí značné části německé veřejnosti, je pak těžiště celého projektu. Jsou zde shromážděny metody, jak tuto demontáž demokratických principů skrytě provést. Až na dno cesty k lidskému zlu pak sestupujeme v kapitole o válce a tzv. konečném řešení ve vyhlazovacích táborech. Následuje nesmírně cenná kapitola o postoji lidí k těmto hrůzám i k jejich nenápadným počátkům. Každá společnost se v takových situacích rozdělí na většinu těch, kteří jen přihlížejí, a na menšiny těch, kteří se na zločinech podílejí, a těch, kteří přes osobní riziko pomáhají obětem násilí. Naprosto klíčové je pak ukázat na zachránce a zabývat se motivem jejich jednání: Kdo byli tito lidé, mají nějaké společné vlastnosti, hodnoty, důvody? V další kapitole se pak řeší otázka, zda a jak trestat válečné zločiny (norimberský soud kdysi, haagský tribunál nyní).

Na rozdíl od běžného výkladu, v němž jsou zmínky o holocaustu dosti stručné a izolované, nejsou u FHAO studenti ponechání nad hrůzami války bez odpovědi, jen s konstatováním, že je to nelidské a nepochopitelné. Máme-li si uchovat nějakou šanci na poučení z historie, nesmíme právě tento projev zla přijmout jako nepochopitelný. V optice nastavené tvůrci programu se Osvětim jeví jako děsný, ale přese všechno pochopitelný důsledek určitého vývoje. A proto i poslední kapitola je vlastně návratem k individualitě každého z nás, k uvědomění si, že činy jediného člověka mohou znamenat hodně a mnohé mohou změnit.

Momentálně je našim nejbližším cílem seznámit s programem co největší počet zájemců. Ve dnech 28. – 30. května 2004 se v Sedlčanech uskuteční víkendová prezentační dílna, která je už nyní beznadějně „vyprodaná“. Následovat ji bude třídní seminář v termínu 4. – 7. července 2004, jež proběhne v areálu školy v přírodě ve Střelských Hořticích u Strakonic. Jeho cena je 800 Kč (zahrnuje ubytování, stravování a účastnický poplatek) a zbývá na ní ještě několik volných míst.

S veškerými otázkami a připomínkami se prosím obračejte na Petra Sokola z občanského sdružení AISIS, které je pověřeno vedením programu Tváří v tvář historii v České republice.

Kontakt: **Petr Sokol, tel: 312 245 818,**
mobil: 737 777 714,
e-mail: petr.sokol@aisis.cz

Informace na webových stránkách viz:
www.muynet.cz, www.aisis.cz

OBČAS TROCHU ŽÁRLÍME ...

Občas trochu žárlíme, když si přečteme v celostátních novinách nebo v časopisech, vidíme v televizi nebo slyšíme v rozhlase o aktivitách našich členů, případně o aktivitách, které nás zajímají, a v našem časopise nic.

Před každým vydáním přemýšlíme, co napsat, koho požádat o příspěvek, abychom přinesli co nejvíc informací, co nejvíc postřehů, co nejvíc zpráv či komentářů. Proto někdy žárlíme...

Náš časopis si tvoříme sami. Nezapomínejte proto informovat i ostatní členy Tereziánské iniciativy. O všem, co by je mohlo zajímat. A nejen z Prahy, ale i z ostatních míst, a to nejen v tuzemsku.

za redakci **Michal Stránský**

VZPOMÍNKA K ŠEDESÁTEMU VÝROČÍ TRANSPORTU DZ Z TEREZÍNA DO OSVĚTIMI

Nejsem spisovatel a na svoje dětství, prožité v koncentračním táboře, nevzpomínám rád. Následující řádky píše především proto, abych při příležitosti výročí uctil památku všech svých příbuzných a ostatních spoluvězňů, kteří neměli to štěstí a konce války se nedožili.

Narodil jsem se v České Třebové, kde můj otec pracoval jako zaměstnanec Československé státní dráhy. Později jsme bydleli v Nesovicích u Brna, odkud jsem byl počátkem dubna roku 1942 jako šestiletý chlapec deportován společně s matkou a oběma sourozenci do Terezínského ghetta transportem Ah19. Důvod pro věznění byl náš židovský původ. V ghettu jsme byli drženi dva roky. V tomto neutěšeném prostředí se čas vlekl velmi pomalu a my jsme nejvíce toužili po návratu domů. Do školy jsme chodili jen krátkou dobu. Často jsme museli pomáhat při úklidu vězeňského dvora a v zimním období jsme také myli nádobí a škrábali brambory ve vězeňské kuchyni. Léto bylo o něco veselejší, neboť jsme mohli jezdit s našim strýcem Richardem Fischerem na pole a pomáhat mu při práci. Pracoval jako kočář a svážel z polí úrodu a krmení pro dobytek. Ve volných chvílích jsme si hráli, vytvářeli figurky a hračky z plastelíny, vystřihovali z knížek obrázky pohádkových bytostí, a později jsme si dokonce vytvořili malé loutkové divadlo. Účinkovali jsme i v opravdovém divadle, které se hrálo v provizorních prostorách na půdě nad kasárnami. Ještě dodnes si vzpomínám, že divadelní hra nesla název Brundibár. Tyto aktivity byly pro nás nesmírně důležité a užitečné, neboť nám pomáhaly odpoutat naši mysl od hrůzy, která nás obklopovala a která nám hrozila.

Náš terezínský pobyt byl náhle ukončen 15. května 1944, kdy jsme byli s celou rodinou deportováni transportem DZ 410 – 413 do obávané Osvětimi. Cesta trvala tři dny a dvě noci a nám se zdála nekonečná. Byli jsme namačkáni v nákladních vagónech bez jídla a pití. Cestou hodně lidí zemřelo. Nejsmutněji nám bylo, když jsme projížděli přes naše rodné město Českou Třebovou. Stáli jsme na zavazadlech a malým okénkem jsme se dívali na známá místa, která byla na dosah

Foto: Michal Stránský

ruky a přesto pro nás tak vzdálená a nedostupná.

Hned po ranním příjezdu do Birkenau následovala selekce, kterou prováděl neblaze proslulý Josef Mengele. Měli jsme štěstí a byli jsme umístěni do rodinného „Terezínského“ tábora B II b. Tam jsme společně bydleli v dřevěném baráku až do začátku července 1944, kdy byl rodinný tábor zlikvidován a v plynových komorách byli zavražděni všichni práce neschopní, a také práce schopné ženy, které se nechtěly odloučit od svých dětí. Mezi nimi byla i naše maminka, která zahynula i se svou dcerou Věrou.

Můj bratr Josef a já jsme se zachránili, neboť jsme se narodili jako dvojčata. S několika desítkami ostatních dvojčat z Itálie, Maďarska, Rakouska a jiných států jsme byli umístěni do zvláštního nemocničního oddělení, kam pravidelně docházel Josef Mengele. Tento nacistický zločinec, filozof, lékař a antropolog – zvaný anděl smrti – zde prováděl své pseudovědecké pokusy. Pravidelně nás vyšetřoval, porovnával míry, váhy, otisky prstů, délky nehtů a mnohé jiné údaje. Každý měsíc nám odebíral krev na laboratorní rozbory. Jindy nám naočkoval látky, které například způsobovaly horečnaté onemocnění, a potom sledoval, zda reakce a průběh nemoci je u obou dvojčat stejný. Za odběr krve jsme dostávali několik kostek cukru a přilepšení ke stravě. Byli jsme děti a z počátku jsme se domnívali, že jsme opravdu nemocní a že nás doktor léčí, abychom se co nejdříve uzdravili. Mengele svými pokusy zkoumal možnosti zdokonalení amputací a transfúzí krve pro raněné německé vojáky. Rovněž se zabýval metodami, které

měly zajistit větší porodnost německých žen, aby se co nejrychleji nahradil úbytek rasově čistých jedinců padlých ve válce.

Je velmi smutné, že Mengele nebyl za své zločiny nikdy potrestán. Po válce odešel do Jižní Ameriky, kde se dožil klidného stáří a to za podpory mnoha svých německých příbuzných a přátel.

Holocaust se nám podařilo přežít díky tomu, že jsme byli děti a brali jsme vše jako nutné zlo, ze kterého jsme neměli rozum. Proto jsme prožité hrůzy snášeli jinak a s větší lhostejností a nadějí než dospělí. Jako jediní z rodiny jsme přežili. Náš otec byl popraven již na počátku okupace. Osvobození jsme se dočkali v Osvětimi 27. ledna 1945. V tu dobu spojenci nafilmovali dokument „Leningrad a Osvětim“. Na jednom záběru jsme zachyceni s bratrem, jak pochodujeme ve vězeňských pruhovaných uniformách mezi ostatními dráty. Bylo nám tehdy pouhých osm let. Po osvobození jsme byli s bratrem posláni do Košic, kde jsme se zotavovali z trauma, které jsme prožili během věznění a při našem „lčeni“. Na Slovensku nás vyhledal strýc, který se ujal naší další výchovy.

Přál bych si, aby se již nikdy neopakovaly hrůzy nacismu a koncentračních táborů. Proto i já podporuji poselství bývalých osvětimských vězňů České republiky k nastávajícímu výročí osvobození a připojuji svůj hlas k výzvě, aby občané nemlčeli a odvážně v zárodku odhalovali všechny projevy intolerance, antisemitismu, rasismu a porušování lidských práv, a to nejen v naší zemi, ale i všude na světě.

Jiří Fišer, Mohelnice

Informace – Vzkazy – Výzvy – Prosby

BLAHOPŘEJEME

Dagmar Lieblové k jejím významným narozeninám. Za všechny členy Terezínské iniciativy přejeme hodně zdraví, hodně životní pohody, optimismu a splnění všech, i těch nejtajnějších a nejosobnějších snů.

Za všechny – redakce TI

NADAČNÍ FOND HANSE KRÁSY

připravuje letos v Terezíně již 3. Mezinárodní klavírní léto, jehož program tentokrát zdůrazňuje především památný rok Antonína Dvořáka (100. výročí jeho úmrtí):

8. července – Petr Jiříkovský – klavír (A. Dvořák, B. Smetana, L. Janáček a další),

16. září – W. Döberlein – klavír, D. Thies – housle (A. Dvořák, G. Klein a další),

16. října – Izuni Shimura – klavír (A. Dvořák, G. Klein, L. Beethoven, V. Ullmann).

Soutěžní projekt „Zakázaná hudba“, pořádaný konzervatoří ve Schwerinu a organizací Jeunesses Musicales, se letos poprvé koná v mezinárodním měřítku. Mladí vítězové se pak představí ve Vídni, v Brně a v Praze. Také navštíví Mauthausen a Terezín.

V Brně se koncert bude konat 29. září 2004 v sále Konzervatoře, v Praze (v rámci koncertů Přátel Pražského jara) den poté, 30. září, v kostele Sv. Vavřince (Hellichova 18, Praha 1).

Eva Herrmannová

POZDRAV Z USA

posílám všem a zároveň se ptám, jak bych mohla kontaktovat ty, kteří byli dětmi v době, kdy byl Terezín osvobozen. Chci podotknout, že jsem zřejmě byla nejmladším přeživším z Terezína. Prosím, kontaktujte mě, ráda bych se seznámila s někým, kdo má podobný osud.

Victoria (Brown) Nikolov, (v době osvobození devítiměsíční)

j917-681-3852

New York, USA

vicaloha@aol.com

Až po redakční uzávěrce jsme dostali smutnou zprávu, že 21. 4. 2004 zemřel Jiří Goldschmid ve věku nedožitých osmdesátin.

MUZEUM HOLOCAUSTU OTEVŘENO V BUDAPEŠTI

V polovině dubna bylo v Budapešti otevřeno muzeum holocaustu. Stalo se tak v předvečer 60. výročí zahájení koncentrace maďarských Židů v ghettech, po kterém následovaly deportace do vyhlazovacích táborů. Slavnostního otevření muzea se zúčastnili také maďarský premiér Peter Medgyessy a izraelský prezident Moše Katzav, který byl v té době na třídní státní návštěvě Maďarska. Jde o první muzeum holocaustu v Maďarsku. V propagačních materiálech i v tisku bývá nová instituce řazena po bok muzeí ve Washingtonu, Jeruzalémě, Londýně a Berlíně. Vzhledem k nikterak originální koncepci, nevelkému rozsahu a skutečnosti, že muzeum nemá stálou expozici, působí však toto přirovnání značně nadneseně.

Památku přibližně 600 000 maďarských Židů, zavražděných nacisty za druhé světové války, tu připomíná především fotografická výstava *Auschwitz Album* zachycující příjezd a selekci transportu maďarských Židů z vesnice Bilke na severovýchodě země na osvětlenou rampu v létě roku 1944. Více než dvě stovky unikátních snímků pořídila dvojice esesáků, kteří k tomu dostali zvláštní povolení.

Další výstava ukazuje asi desítku fotografií Romů přeživších nacistické tábory, které doplňují jejich autentická svědectví, jež si návštěvníci mají možnost poslechnout ve sluchátkách.

Během několika dnů po otevření muzea se na velkém plátně v synagoze, která je součástí objektu, promítal Lanzmannův legendární devítihodinový snímek *Šoa*. Na nádvoří muzea je na pamětní stěnu vyryto 40 000 jmen maďarských obětí holocaustu, další jména se postupně doplňují.

Kritické hlasy doprovázející otevření nového budapeštského muzea se ozvaly především v souvislosti s jeho umístěním. Úzká ulice v nezajímavé čtvrti, stranou městského centra, nejen postrádá kromě faktu, že zde před válkou stála synagoga a za války místo sloužilo jako židovský internační tábor, hlubší historickou souvislost s předválečnými i válečnými dějinami Židů, především je však těžko dostupná autobusům s turisty. Nejpodstatnější výhrada se ovšem týká absence stálé expozice o holocaustu, pro kterou tu z důvodu stísněného prostoru ani není místo.

Otevření muzea doprovázela zvýšená bezpečnostní opatření v souvislosti s přítomností izraelského prezidenta. Dva dny před slavnostním ceremoniálem zadržela policie trojici podezřelou z přípravy teroristického útoku. Maďarský občan palestinského původu, duchovní vůdce místní islámské komunity, a dva Syřané měli podle vyjádření policie do muzea umístit bombu.

Matěj Stránský

**Terezínská
iniciativa**

Vydává Terezínská iniciativa, Jáchymova 3, Praha 1. Tel./fax: 222 310 681, e-mail: terezinskainiciativa@gmail.cz

Redakční rada: Eva Fantová, Doris Grozdanovičová, Jiří Kotouč, Jaroslav Kraus, Anna Lorencová, Milena Procházková, Michal Stránský, Eva Štichová

Bankovní účty: v Kč: 59433011/0100, v Euro: 342781234555011/0100, v USD: 348331234555011/0100

Číslo 28 vyšlo v květnu 2004.

MK ČR E 10779